

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Vliegtocht Nederland—West-Indië. — De Studieclubs der intellectuele Nationalisten op Java. — De Geschiedenis van de Hevea Guyanensis, door Fred. Oudschans Dentz. — De ramp op Paluweh. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chun.Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Varia. Onze taak in Indië. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 22 tot 29 Aug.

HAAGSCHE SCHOOLVEREENIGING - NASSAULAAN 26, DEN HAAG - Tel. 14574
OPLEIDINGSSCHOOL v. Gymn., Lyceum, H.B.S. en 6-jar. (zoonodig een 7e klas met verdieping der leerstof en uitbreiding; Wiskunde en Duitsch)

Zoo veel mogelijk INDIVIDUEEL ONDERWIJS in kleine klassen (pl.m. 20) 5581
 Naast de gewone vakken L.O., Sport, Zwemmen, Slójd, Rhythm. Gymn. FRANSCH ONDER DE GEWONE SCHOOLUREN
 Streng hygiënische maatregelen. Een KLEUTERKLAS voor 4- en 5-j. kinderen. De Directeur: G. HELLINGA.

band geen bevrediging vonden en bovendien tal van leden tellen, die vroeger lid geweest zijn van de P(erhimpoean) I(ndonesia) te 's-Gravenhage, is het ook vanzelfsprekend dat een sterk nationalistisch sentiment haar gezichtshoek bepaalt en aan haar politieke en sociale actie richting geeft.

Indonesische Studieclub te Soerabaja.

Te Soerabaja staat de „Indonesische Studieclub” onder leiding van Dr. Soetomo. Zij telt ongeveer 160 leden. Haar eerste orgaan, het maandblad „Soeloeh Indonesia”, is na samensmelting met het blad van de Bandoengsche zustervereniging, de „Indonesia Moeda”, omgedoopt in „Soeloeh Indonesia Moeda”. Dit heeft ongeveer 1500 en het volksblad „Soeloeh Rajat Indonesia” ongeveer 1000 abonné's. Andere zelfstandige clubs zijn de „Algemeene Studieclub” te Bandoeng, waarin in hoofdzaak zijn samengekomen verschillende ultra-nationalistische academici, voor het meerendeel oud-leden en -bestuursleden van de P(erhimpoean) I(ndonesia) te 's-Gravenhage; voorts die te Solo, onder leiding van Mr. Singih, die tezamen met Dr. Radjiman de „Timboel” redigeert, en ten slotte ook nog andere minder belangrijke te Batavia, Semarang, Buitenzorg en Jogja. Of de plannen tot oprichting van gelijke clubs te Medan en te Bandjermasin verwezenlijkt zijn is nog niet gemeld.

Ten aanzien van het vraagstuk: politieke samenwerking met de Rgeering of niet, stelt de Bandoengsche Studieclub zich eenstemmig op een pertinent afwijzend standpunt, evenals de P.S.I. (Partij Sarekat Islam); in de Indonesische Studieclub vindt men echter naast felle tegenstanders tevens meer gematigde elementen, waaronder Dr. Soetomo, welke samenwerking niet principieel weigeren.

Samenwerken wil men, doch alleen op de eenige juiste basis, die van volkomen gelijkwaardigheid van beide partijen en niet als werktuig der Regeering, waarbij alleen de lasten en niet de lusten gedeeld worden. Gelijk bekend, werd de benoeming van Dr. Soetomo tot lid van den Volksraad door dezen eerst, na overleg met de club geweigerd, daarna aanvaard, doch ten slotte weer definitief afgevoerd.

Behalve aan de politiek in engeren zin, wijdt in het bijzonder de Soerabajasche studieclub haar aandacht aan reële sociale problemen, zooals de economische weerbaarheid der Inlandsche bevolking, onderwijs, gezondheidszorg, volkshuisvesting, kinderhuwelijken, prostitutie e.d. Van hare belangstelling op dit gebied gaf o.m. blijk een door haar ingesteld onderzoek naar de oorzaken, het verloop en de gevolgen der staking te Soerabaja (eind 1925) en een onderzoek inzake woningtoestanden aldaar. Verslagen van deze onderzoekingen werden in haar orgaan gepubliceerd.

Opggericht is een credietinstelling (Credietbank Boemipoetra) om den Inlandschen handel te steunen en tusschenpersonen uit te schakelen. Ook is aan de Regeering verzocht om mededeeling, of het voornemen van deze vereeniging, een eigen pandhuisingstelling in het leven te roepen, ten einde de kleine beleenens de betaling van een hooge rente te besparen, op steun van Regeeringswege kon rekenen. Op dit verzoek moest in afwijzenden zin worden geantwoord, omdat het oprichten van particuliere pandhuisingstellingen inbreuk zou maken op het stelsel van monopolie van het Gouvernement, waartoe destijds na jarenlange ervaring, uitsluitend in het belang der bevolking was besloten.

De Algemeene Studieclub te Bandoeng.

Het feit dat, zooals boven reeds vermeld, de Algemeene Studieclub te Bandoeng in hoofdzaak is samengesteld uit academici, oud-leden van de Indonesische Vereeniging (Perhimpoean Indonesia) te 's-Gravenhage, verklaart reeds de ultra-nationalistische actie welke van dit centrum uitgaat. Zui-ver nationalistisch schijnt deze studieclub nog als men in Februari 1927 het voorstel van Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo [sedert geïnterneerd op Banda], om ook personen van anderen landaard in het bestuur op te nemen, verwerpt en dit lidmaatschap

Vliegtocht Nederland—West-Indië.

Met verwijzing naar het korte verslag der gecombineerde vergadering van 9 Augustus j.l. in de leeszaal der Vereeniging „Oost en West”, Korte Voorhout 6, Den Haag, gehouden door de beide organisaties, het Comité en deze Vereeniging, waarbij vertegenwoordigers der Nederl. dagbladders mede aanwezig waren (zie K. W. van 16 Aug. j.l., 1e pag.) en met herinnering aan de desbetreffende min of meer uitvoerige communiqués als uitvloeisels van het verhandelde in de bladen verschenen, zij thans medegedeeld, dat een herhaalde aansporing tot het schenken van bijdragen om de vlucht naar W.-I. mogelijk te maken, alsnog alleszins noodig geacht wordt. Wij vertrouwen dat, waar Generaal Snijders in genoemde bijeenkomst met zoo vaste overtuiging van het veelzijdig belang van dezen tocht doordrongen bleek te zijn, uit een nationaal gezichtspunt vooral, deze hernieuwde opwekking tot steunvereeniging het gewenschte gevolg moge hebben, opdat de geldelijke moeilijkheden overwonnen en daardoor het aanvaarden der vlucht in Maart of April 29 verzekerd zal mogen zijn.

Bijdragen worden, als bekend, gaarne ingewacht bij den heer H. Walaardt Sacré, Secretaris van het Comité Vliegtocht Ned.-Indië, of ten kantore van het Agentschap der Nederl. Handel Mij., Kneuterdijk 1, alhier, waar het „Comité” met „Oost en West” een rekening-courant voor de vlucht geopend hebben onder het hoofd „Vliegtocht West-Indië”, Giro-no. 7112. Op de achterzijde van het giro-biljet te vermelden: „Gift voor den vliegtocht West-Indië”.

De besturen der afdelingen van de Vereeniging „Oost en West” worden beleefd uitgenoodigd om medewerking in deze wel te willen verleenen.

De Studieclubs der intellectuele nationalististen op Java.

Vermoedend dat zeer vele lezers van het Kol. Weekbl. weliswaar meermalen gehoord hebben van het bestaan der zgn. studieclubs op Java, doch zich overigens een slechts vage voorstelling kunnen vormen van de rol, welke die vereenigingen sedert 1925 vervullen in de nationalistische beweging, laten we hier eenige belangwekkende bijzonderheden volgen, ontleend aan de jongste Mededeelingen van de Indische Regeering.

Doel van de Studieclubs.

Het uitgangspunt van deze clubs is steeds de groot-Indonesische gedachte en zij zijn bedoeld als centralen van alle Inlandsche politieke partijen. Onder eigen vast politiek program en de bij haar aangesloten leden vrijlatend in hun politieke richting, zijn zij derhalve voor de meer beperkte groep der intellectueelen wat het ontslaan Nationaal Indisch Congres van Tjokroaminoto voor de schare bedoelde te zijn. Kenmerkend voor den opzet van de Indonesische Studieclub te Soerabaja, naar tijdsrangorde de eerste op dit terrein en tevens het model voor de latere clubs, is haar streven om de ontwikkelde op te wekken tot gemeenschapsbesef en politiek inzicht en, door de bespreking van belangrijke nationale vragen of Indonesische problemen, hen te bewegen tot gemeenschappelijke constructieven arbeid. Daar deze vereenigingen het product zijn van nationalistien die in eng partijver-

MENNO & Co.

BANKIERS

OPGERICHT 1902

KORTE VOORHOUT 6

(naast Hotel Paulez)

DEN HAAG

KLUISINRICHTING

MET

SAFE-LOKETTEN TE HUUR

GEOPEND VAN 9 TOT 5 UUR
 ZATERDAGS VAN 9 TOT 12 UUR

JOS. D. NETTEN & Co. - IN EFFECTEN

Sportlaan 3 - 's-GRAVENHAGE - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Bours-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513
 Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15 Den Haag

Groote sortering HEEREN-, JONGENS- en KINDERKLEEDING

Spec. Afdeling v. KLEEDING NAAR MAAT

SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

Een goed adres voor H.H. Repatriërenden is:
WEIMARSTRAAT 319 - DEN HAAG

Magazijn voor Compleete Meubilerij Meubelmakerij :: Stoffeerdery
 Speciaal voor moderne woninginrichtingen, zowel in goedkoop als beter genre.
 Reparatie van alle soorten meubelen tegen zeer concurrerende prijzen.
 U beleefd uitnodigend tot een bezoek. 5687
 Aanbevelend, D. VERMEY.

KOLONIALE WAREN EN COMESTIBLES

GALILEISTRAAT 58 :: DEN HAAG

Aanbevelend, S. J. ROTVEEL

SCHRÖDER

DEN HAAG

GROENMARKT :: TELEF. 1-6-1-7-3

IJZEREN EN HOUTEN
LEDIKANTEN

OPKLAPBARE WANDBEDDEN

LAKMEUBELLEN

IN ALLE KLEUREN, OOK VOOR KINDERKAMERS

SLAAPKAMER-
AMEUBLEMENTEN

IN DIVERSE HOUTSOORTEN

Magazijn „DE RESIDENTIE”

L. BEESTENMARKT 119-121-123-127
OPGERICHT 1898 :: DEN HAAG

LEVERT

ALLE ARTIKELLEN ZOALS

KLEEDING, MEUBILEERING enz.

OP ZEER GEMAKKELIJKE
BETALINGSVOORWAARDEN

H.H. Ambtenaren speciale condities

SCHEVENINGEN

Kinderpension „MARCORATA”

Genoeglijk tehuis voor langer of korter verblijf.
Toezicht op studie. — Uitstekende scholen.
Geneesk. toezicht: Dr. S. Simons, Kinderarts.
Dir.: Mej. J. C. M. Smits, Zeeweg 2, Tel. 53000.

Prospectus op aanvraag

De Heer J. Stamperius, Oud-Schoolopziener te Bilthoven,
is bereid inlichtingen te verstrekken.

VOORHOEVE'S PLANTENLUST

ZOUTMANSTRAAT 40c

... Hoek Prins Hendrikplein ...

Anno 1896 - Den Haag - Telef. 34791

Levering van alle soorten

BLOEMWERKEN

Tafelversieringen - Palmen - Cacteën

MODERNE TUINAANLEG

Aanbevolen voor de Vereen. „Oost en West”

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne
kennissen, die nog niet tot „Oost en
West” toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke
vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?”
ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENI-
GING HEEFT WAT AAN U”.

INSTITUUT
SCHOEVERS
STADHOUDERSPLEIN 3
DEN HAAG :: Telef. 52594
NIC. WITSENSTRAAT 3
AMSTERDAM - Telef. 36731

PRIVE- EN CLUBLESSEN:
FRANSCH - DUIJSCH - ENGELSCH
SPAANSCH - ITALIAANSCH
STENOGRAFIE :: BOEKHOUDEN
TYPEN - ESPERANTO 1-5201
PROSPECTUS GRATIS :: PROSPECTUS GRATIS

beperkt tot inheemschen; spoedig daarna blijkt zij echter den kring van hare politieke belangen niet te beperken tot de grenzen van Indië, maar het Indonesische vraagstuk te beschouwen als onderdeel van een Aziatisch vraagstuk; de samenwerking van alle Aziaten om zich te bevrijden van de imperialistische Westersche overheersching. De leider der A. S. C., Ir. Soekarno, schetst b.v. op een propaganda-vergadering de revolutie in China als een gevolg van de economische rol van verdrukker welke het Westen daar, als in vrijwel alle Oosterse landen, vervult en bepleit — bij een andere gelegenheid — aansluiting bij de Chineesche beweging. Op een vraag van Dr. Tjipto, tot welke van de drie bestaande stroomingen — de pan-Aziatische, de Pan-Islamietische of de communistische — het volk zijn laatste toevlucht zal nemen, antwoordt hem Sosrokartono, leider van den vragenavond te Bandoeng, dat de eerste beweging de kroon spant en dat de eindstrijd die zal zijn tusschen blanken en Aziaten, een rassenstrijd dus. Op eene uitnoodiging tot bijwoning van het Pan Pacific Labour Congress te Canton, heeft de A. S. C. geantwoord, dat deze te laat was ontvangen om daaraan nog deel te nemen, doch dat men overtuigd was van de behoefte en de noodzaak om nationale problemen gezamenlijk op te lossen en van gedachten te wisselen; als een vooruitgeschoven post in den Stillen Oceaan zou de A. S. C. blijven ten behoeve van den nationalen strijd en het welzijn van de arbeiderspartij in het geheele gebied van den Pacific.

*De P(erserikatan)-N(asional) (Indonesia).
Haar wezen en politiek doel.*

In de statuten en meer nog in de propaganda en actie van den op 4 Juli 1927 te Bandoeng opgerichte P. N. I., waarin de bestuursleden van de A. S. C. de leidende personen zijn, vindt men duidelijk de conceptie der Indonesische Vereeniging (P. I.) te 's-Gravenhage terug en sedert is ook met zoovele erkend, dat hare propaganda geheel gebaseerd is op het door de P. I. ontworpen plan.

Volgens de statuten der P. N. I. stelt zij zich ten doel het streven naar de onafhankelijkheid van Indonesië, welk doel zij tracht te bereiken o.a. door (1) eene bewuste nationale beweging gebaseerd op eigen kracht en kunnen en (2) door samen te werken met en steun te verlenen aan andere vereenigingen van gelijk streven. Leden kunnen zijn Indonesiërs van 18 jaar en ouder, terwijl tot buitengewone leden kunnen worden toegelaten alle andere Aziaten. Haar program houdt in de bevordering van onderwijs, economie, coöperatie en nijverheid, alles op nationalen grondslag, en van de volksgezondheid. Van samenwerking met de Regeering is geen sprake; men zoekt integendeel naar middelen om Indonesia los te maken van Nederland langs den weg van non-coöperatie. De P. N. I. erkent volgens haar program slechts een regeeringsstelsel dat uit en door het volk in het leven is geroepen, hetgeen alleen mogelijk is in een onafhankelijken staat. Haar oogmerk is derhalve eigen krachten te ontplooien en, naar eigen systeem, een eigen, nationale administratie in het leven te roepen binnen de bestaande algemeene en zodoende een staat in den staat te vormen. Hierbij sluiten aan plannen tot oprichting van eigen Departementen parallel aan die der Regeering. De bewijzen van lidmaatschap zijn gedrukt op rood-witte kaarten waarop een bantèngkop prijkt, het zinnebeeld van onstuimige kracht en ontembaarheid. De ontworpen banier in dezelfde kleuren voert hetzelfde symbool.

Over de geheele linie, niet alleen in belangrijke doch evenzeer in bijkomstige aangelegenheden demonstreert zich de wil om te breken met het historisch verleden en aan te knopen aan die nationale periode welke een einde nam door de komst der vreemde overheerschers. Deze historische negatie en de afkeer van alles wat de vreemdelingen aan Indië geschonken hebben worden methodisch ten behoeve van het nationaal ideaal geëxploiteerd.

Met groote geestdrift is de propaganda voor deze vereeniging ter hand genomen en hare denkbeelden hebben bijval gevonden, niet alleen bij reeds bestaande nationalistische vereenigingen doch ook bij de jeugd. De meest op den voorgrond tredende figuur is de voorzitter van het hoofdbestuur, Ir. Soekarno, van wiens welsprekendheid en persoonlijkheid groote invloed uitgaat; na hem komen in aanmerking o.a. de juristen Mrs. Boediarto, Iskak Tjokrohadiosoerjo, Sartono, Soenario, voorts Dr. Samsi Sastrowidagdo en Ir. Anwari. Afzonderlijke afdelingen der P. N. I. zijn reeds opgericht te Ban-

doeng, Batavia (genaamd „Jacatra”), te Soerabaja en te Jogja, de laatste onder leiding van Mr. Soekarno, terwijl op verscheidene andere plaatsen individuele personen als leden zijn toegetreden. Op sociaal gebied zijn de eerste verrichtingen oprichting te Batavia van een P(ersatoean) C(oorratie) (Indonesia), een centrale waartoe reeds verschillende vereenigingen als leden toetraden. Voorts werd de bestaande vakvereeniging van houthandelbedienden te Batavia, de P(erserikatan) P(erwerwei) P(erniagaan) (Indonesia), welke ten doel hare leden eene betere positie tegenover den werkgever te verschaffen, nieuw leven ingeblazen en afdeeling van dit lichaam te Soekaboemi opgericht. Het particulier onderwijs dat bevorderd wordt door nationalistische vereenigingen als Boedi Oetomo en de P. S. I. — van Mohammadjah wordt zwaarder — zal worden gesteund.

De jeugdbeweging wordt bevorderd door de oprichting van afdelingen der N(ationale) P(ad)ders) O(rganisatie) — later: I(ndonesisch-) N(ational) of N.I.P.O. — welke staat onder de hoofdleiding van een der hoofdbestuursleden van de P.N.I. te Bandoeng. Tevens oefent de P.N.I. op de jeugd invloed doordat zij de geestelijke leiding heeft de door haar gestichte jeugdvereeniging Jongdonesia — later: „P(emoeda) (Indonesia)” — welke van eveneens overal vertakkingen verrijzen, c.q. der de hoede van ter plaatse bestaande P.N.I. afdelingen.

Wat verder de propaganda betreft, kan worden medegedeeld dat niet alleen van openbare vertoeringen gebruik wordt gemaakt doch dat ook besloten cursussen aan speciale adepten politiekennis wordt bijgebracht. Terwijl het ledental vereeniging gestadig toeneemt, vertoont zich in het en uitbouw van de organisatie telkens duidelijker de getrouwe uitwerking van het daardoor door de Perhimpunan Indonesia gemaakt programma.

De Federatie P.P.P.K.I. met de P.N.I. als spil

Nauwelijks had de P.N.I. haar beslag gekregen (4 Juni) of met de P.S.I. — waarin Dr. Soekarno de denkbeelden en plannen der P.I. en P.N.I. tegenwoordigt — werd in overleg getreden om de vorming van eene federatie welke, met P.N.I. als spil, bestemd is alle nationalistische vereenigingen te doordringen van het geïndonesisch onafhankelijkheidsdenkbeeld en op den duur te omvatten. Op het Pekalongan Congres (September 1927) besloot de P.S.I. tot samenwerking aan de oprichting en in December kwam te Bandoeng tot stand de P(ermoefakat) P(erhimpunan-Perhimpunan) P(olitiek) K(ongress) (Indonesia), letterlijk het accord van de nationale vereenigingen van het Indonesisch volk. In feite voorshands eene federatie van nationalistisch-politieke vereenigingen. Luidens de statuten en het op 20 December uitgegeven „Manifest het Volk van Indonesia” is de doelstelling, eene te brengen in de actie der bij haar als lid aangesloten vereenigingen en middelen te beramen ter verkrijging van een beter georganiseerde actie. Federatie staat onder leiding van een Raad. Advies, bestaande uit een voorzitter, een secretaris, penningmeester en de vertegenwoordigers van aangesloten vereenigingen. De beide eersten dienen van den Raad en hebben als zoodanig stemrecht, doch vormen het dagelijksch bestuur. Commissarissen zijn Ir. Soekarno (P.N.I.) en Soekiman (P.S.I.). De besluiten moeten, om wettig te zijn, met algemeene stemmen zijn genomen. Der is men echter overeengekomen dat, indien trent een bepaald punt geen overeenstemming (moefakat) kan worden bereikt, het besluit ten voor gelegd kan worden ten name van die vereenigingen welke voorstemden. Als gedragslijn schied ook te zijn aangenomen dat de Federatie niet bespreking zal treden van beginselen van waarover onder de leden principieel verschil van opvatting bestaat (o.a. over godsdienst en coöperatie of non-coöperatie), wel echter over onderwerpen welke in het algemeen het belang van de rasgenooten raken. Vooral de op conventie betrekende vrijzinnige clauseule, welke het statutair „moefakat” temperde, ontam aan vereenigingen B.O., Pasoendan en de Indonesische S.C., welke meer gematigde politiek voeren, een ernstige zwaar om zich bij dit nationalistisch front aan te sluiten.

Behalve de vereenigingen P.N.I., P.S.I., Pasoendan en I.S.C. zijn tot deze federatie stonds toegetreden, de Sarekat Soematra en

HOTEL „DE TWEE STEDEN” RESTAURANT „DE TWEE STEDEN”
Buitenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
 SPECIALE TARIEVEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF
 KAMERS MET STROOMEND WATER EN PRIVE BAD

THE DANSANT - DINER CONCERT
 ROEMEENSCH ORKEST
 UITSTEKENDE KEUKEN
 GERENOMMEERDE WIJNKELDER

vijf in de Surinaamsche Bosschen aanwezig, de meeste andere zouden er gemakkelijk voort te brengen zijn.

„De vijf bekende, die ons voor het oogenblik alleen moeten bezig houden, zijn de Pacouria Guyanensis, de Hevea Guyanensis, de Mabea Piriri, de Sapium aucuparium en de Cecropia Peltata, waarvan ik de twee laatste alleen, met zekerheid door Surinaamsche namen kan aanduiden: de jorre-jorre boom en het bosch papaja. De bewerking bestaat meestal in de inessie van een stam, waaruit een melkachtig vocht loopt, dat door verdamping in de lucht verdikt wordt. Hoe eenvoudig dit ook zij, vereischt het toch eenige ondervinding, en men zou, hetzij in Brazilië deze behandeling moeten waarnemen, of van daar een met deze nijverheid bekende persoon moeten overbrengen. Niet onwaarschijnlijk komt het mij voor, dat de Asclepias Curassavica (Frederici bloempje), dat zoo hinderlijke onkruid, ook caoutchouc bevat, daar het bij verwonding een kleverige melk afzonderd en verscheidene andere asclepias soorten de gom opleveren.”

Elf jaren later, in 1853, verscheen in de „Feuille de la Guyane Française” van 19 en 26 Februari 1853 een verslag van een: „Onderzoek in het benedenwindsgedeelte van Fransch Guyana, op last der hooge regeering, gedaan door den heer J. Lougarre, ingezetene van Cayenne, tot opsporing der natuurlijke voortbrengselen van den grond, in het bijzonder van den caoutchouc, van den 24sten September 1852 tot den 2den January 1853.

Dit verslag werd datzelfde jaar in het Nederlandsch vertaald aan de lezers van het Algemeen Nieuws- en Advertentieblad van 25, 28 en 30 Maart in de nummers 36, 37 en 38 aangeboden.

In een ingezonden stuk van 31 December 1852, voorkomende in het hierbovengenoemde Algemeen Nieuws- en Advertentieblad van Woensdag den 5den Januari 1853, No. 2, vestigde „M.”²⁾ de aandacht op dezen tocht en zegt daarin, dat het hem mocht gelukken in een gesprek met de Portugeesche Indianen te vernemen, dat de caoutchoucbloom ook aan deze zijde der Marowijne in de lage landen aanwezig is.

Kappler vermeldt in zijn werk: „Surinam, seine Natur, Bevölkerung und seine Kulturverhältnisse” (1887) blz. 20: „Der Kautschukbaum Hevea guyanensis findet sich ebenfalls in den Wäldern der Küste; doch scheint er nicht häufig zu sein; denn ich habe nur einen einzigen gesehen, der kaum einen Fuss dick war”, enz.

De heer E. K. Plasschaert, die in 1910 promoveerde met het proefschrift: „Der Forsterbetrieb in Surinam” (München, Kgl. Hof Buchdruckerei Kastner & Callwey) deelt ons op bladzijde 131 mede, dat, aangezien Saqot herbariummateriaal van de Hevea Guyanensis aan de Kew Gardens in Londen leverde, men besluiten kan, dat in het jaar 1858 de Hevea Guyanensis aan de Marowijne in Fransch Guyana opnieuw gevonden is.

Dat de door den heer Lougarre gevonden caoutchoucbloemen Hevea's moeten zijn geweest en niet de bolletrees, die ons de balata schenken, moge blijken uit het door hem medegedeelde, dat hij als *timmer- en meubelhout* o.m. noemt balata.

Merkwaardigerwijze werd de bolletreemelk (balata) niet lang daarna door Wildeboer ontdekt in 1856³⁾. Ten onrechte noemt Teenstra in zijn werk „De landbouw in de kolonie Suriname”, 1825, deel I, blz. 418 onder de heesters: „gomma elastique” met de volgende beschrijving: „deze Gomma vindt men aan een savanheester met dikke, melkgevende bladeren van wel twee handen breed en drie handen breed lang, hebbende eene witachtige middelrib, welke zenuwen onder dit dikke vleesch verborgen liggen. De stelen dezer bladeren geven een wit, melkachtig vocht, door welk sap de gomma elastique geformeerd wordt.”

De brief van den heer Montecatini en het verslag van het onderzoek van den heer Lougarre, die eveneens op het voorkomen in Suriname van caoutchoucbloemen (Hevea's) de aandacht hebben gevestigd en die dit beide hebben bekend gemaakt, mogen m.i. niet aan de vergetelheid worden prijs

²⁾ „M.” is ongetwijfeld de heer Montecatini, die zich met Kappler met een houtvelling en houthandel onledig hield op de etablissementen Montecatini's oord en Albina aan de Marowijne. (Albina was op 13 Dec. 1846 door Kappler gesticht, Montecatini vestigde zich in 1847 aan de Marowijne).

³⁾ Zie mijn historisch overzicht der Balata-industrie (Paramaribo, H. B. Heyde, 1908).

gegeven. De brief volgt hieronder. Het rapport is te lang en ik hoop het eertlang te kunnen herdrukken.

Brief van Montecatini.

(Ingezonden in het Algemeen Nieuws- en Advertentieblad van 5 Januari 1853).

„Voor ieder, die het welzijn van Suriname ter harte gaat, moet het aangenaam zijn bijzonderheden te vernemen, die daarmede in verband staan. Zij, die in de gelegenheid zijn zulks op te sporen, voldoen zonder twijfel aan hunne zedelijke verplichting om de resultaten daarvan openbaar te maken, ten einde, zoowel het Koloniaal Bestuur als de individuen daarmede bekend te stellen, en langs dien weg mede te werken tot bevordering van algemeen welzijn. Met dit oogmerk neem ik de vrijheid het volgende mede te deelen:

„Gevestigd aan de boorden der rivier Marowijne, zoo rijk aan kostbare houtsoorten, bemerkte ik op den 2den October dezes jaars het opzeilen van een vaartuig onder Fransche vlag, bemand met Portugeesche Indianen. Dit zeldzaam verschijnsel wekte mijn opmerkzaamheid op, en deed mij besluiten, met eenige gewapende mannen, ter verkenning naar het vaartuig te stevenen. Met de meeste welwillendheid werd mij toen door den gezagvoerder medegedeeld, dat hij door het Fransche gouvernement is belast om onder geleide van het zich aan boord bevindende tental Portugeesche Indianen uit Para, onderzoek te doen naar de gesteldheid der landstreek aan de Marowijne en inzonderheid naar den caoutchouc (Gom-Elastique)boom, die men meende aldaar aanwezig te zijn. Elk dezer Indianen geniet 25 francs per maand als loon, behalve het voordeel van al hetgeen zij, gedurende het onderzoek, door arbeid als anderszins kunnen winnen.

Gastvrije aanbiedingen van mijne zijde deden hen besluiten mijn vestiging in oogenschouw te nemen en het mocht mij gelukken in een gesprek met de Portugeesche Indianen te vernemen, dat de caoutchoucbloom, ook aan deze zijde der Marowijne, in de lage landen aanwezig is, terwijl de sarsaparille in de hooge streken, aan de helling der gebergten, te vinden is. Op mijn voorstel verzegelden deze Indianen mij op een kleine ontdekkingsreis, op welke zij mij inderdaad den caoutchoucbloom in menigte aanwezen. Deze boom groeit langs de boorden der rivier, en is — niet zooals de heer Teenstra heeft willen doen voorkomen, een heester —, maar wel degelijk een zware boom, zacht van inhoud. Eene insnijding in de schors heeft ten gevolge de uitvloeijing van een melkachtig vocht, hetwelk door de werking van den dampkring verhard wordt. Een arbeider kan daags 80 tot 120 boomen tappen, waarvan in den tijd van 2½ à 3 uur 8 tot 12 paar schoenen vervaardigd worden. De bereiding moet zeer spoedig geschieden en is zoo gemakkelijk als maar immer te denken is. Eenige genomen proeven door onze Indianen beantwoordden ook onmiddellijk aan de gedane aanwijzing en opgave. Naar ik veronderstel zal deze caoutchoucbloom ook aan de boorden der rivier Saramacca en Coppename aanwezig zijn.

„Hoeveel voordeel uit de gemelde ontdekking te trekken is, zal men lichtelijk kunnen nagaan, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt de groote handel die in de gomelastiek gedreven wordt.

„De sarsaparille wordt aangetroffen op de hooge landen aan de Marowijne, op de hoogte van Auka; een artikel, hetwelk insgelijks voor den uitvoer belangrijk is. Verscheidene andere planten, tot de geneeskunde behoorende, werden mij door de Indianen aangewezen, welke echter later onderzocht moeten worden. Tot minerale onderzoekingen was het seizoen ongunstig, dewijl de regens waren ingevallen.

„De noodzakelijkheid om naar de plaats mijner vestiging terug te keeren, deed mij de reizigers verlaten, die hunne ontdekkingen voor het Fransche Gouvernement, aan de overzijde der Marowijne, gingen voortzetten.

„Behalve hetgeen hierboven is omschreven, moet ik opmerkzaam maken op een zeer belangrijke zaak. Het is bekend, dat de rivier Marowijne zeer rijk is aan verschillende uitmuntende vischsoorten. Hieruit trekken de Indianen groote voordeelen. Zij dregen en zouten in: de Koema-Koema, Pasisie en vooral de Geelbakker, en verkrijgen daardoor een spijsje, die voor den Amerikaanschen bakkeljauw niet behoort te wijken; daarenboven wordt hun

De Geschiedenis van de Hevea Guyanensis,

door **FRED. OUDSCHANS DENTZ.**

Het is met de beantwoording van de vraag, of in de wouden van Suriname een Heveasoort voorkam, een vreemde geschiedenis geweest, zegt Encyclopaedie van Ned. West-Indië (blz. 360). Als bij Herlin, Beschrijving van de Volkplanting Suriname, Leeuwarden 1718, blz. 239, vindt men melding gemaakt van een boom, waaruit door middel van een snede in den stam verkregen werd een Holque of Holli zynde deze eerst Melkwit, daarna doyer-verwig, eindelyk schynt ze swart; „d'aarde of tegens een muur geworpen zynde, valt ze weer terug gelyk de Kaatsballen”. Bellin, Description géog. de la Guiane, Paris, 1763, blz. 129, gewaagt van een „arbre de Gomme Gutte, qui sembloit aux bouleaux d'Europe, d'où l'on fait sous le nom de la gomme par des incisions dans l'écorce”. Een boom stond op een plantage van Gouverneur Aerssen van Sommelsdijk, „La Providence” te Suriname. Het is niet zeker, of deze schrijvers een Hevea bedoelden.

Zijn „Bijdrage tot de kennis der kolonie Suriname”, uitgegeven door de Nederlandsche Maatschappij van schoone Kunsten (bestuurder J. W. Hagen) in 1842 te 's-Gravenhage, deelt W. H. Kappler mede op blz. 117/8:

„Caoutchouc. Dal de elastieke gom in de laatste jaren tot andere einden is aangewend geworden, is het wel wegnemen van potloodstrepen, weet men, maar het is nog niet algemeen bekend, hoe hoog den graad van belangrijkheid deze zelfde gom in een menigte fabriekswerkingen heeft verkregen. De jaarlijksche invoer in Frankrijk is pl.m. 120.000 K.G. en in Engeland moet het grooter zijn. De gemiddelde prijs kan op f 1 per Ned. pond aangenomen worden. Deze gom wordt in een aantal planten, meestal tot de familie der Euphorbiaceae en Urticeae behoorende, gevonden en onder dezelve zijn er tenminste

W. H. Lans, ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, gewezen ontvanger der hoofdgelden in Suri-

DR. A. VAN THIJN
TEN HOVESTR. 99, DEN HAAG
TELEFOON 54619
PRIVAATLESSEN WISKUNDE

5681

door de Franschen 3 francs voor iedere blaas betaald, welke gezuiverd en tot lijn bereid voor 10 francs wordt verkocht.

„Met het oog op de mindere klasse en de slavenbevolking, zou het niet onbelangrijk zijn op de aangegevene inzouting der visschen de aandacht te vestigen, daar zulks aanleiding kan geven tot verkrijging van een goedkoop en gezond voedsel.

„Ik heb gemeend deze opmerkingen in het belang van het algemeen te moeten mededeelen, vertrouwend dat mijne bedoelingen daarmede niet miskend zullen worden.

„Ik besluit dit met het bericht, dat de Franschen aan de Marowijne eene kolonisatie in het werk stellen, en op de plaats der vestiging reeds 14 groote loodsen tot huisvesting als anderszins gereed hebben gemaakt, alwaar, zoo men mij verzekert, binnen vijf à zes weken een aantal van 300 gedeporteerden zullen geëtablierd worden. Een voldoende getal oorlogsschepen en een sterk detachement troepen zullen tot bewaking en instandhouding van orde derwaarts gezonden worden.

Paramaribo, den 31 December 1853.

M.”

Omstreeks 1903 verklaarde Hering, die van gouvernementswege met een onderzoek naar caoutchouc leverende boomen belast was, dat er in Suriname geen Hevea's voorkomen.

In zijn Rapport over de Surinaamsche Bosschen, 's-Gravenhage, 1903, blz. 51, vestigt A. H. Berkhout de aandacht op wilde Hevea aan de Tempatie, een bronrivier van de Commewijne.

In 1905 vond de opzichter Fred. Louis bij den spoorwegaanleg Heveaplantjes in het bosch langs de baan. J. R. C. Gonggrijp liet in 1906 door Javanen, aan wie het blad was getoond, naar hevea's zoeken. Het onderzoek werd door de houtvesters Plasschaert en Van Asbeck in 1907 voortgezet. Er werden verscheidene duizenden boomen gevonden, vooral in de Savannestreek van Boven-Para. Het is wel eigenaardig, zegt de Enc. verder, dat een zoo karakteristieke boom, die den Indianen zeer goed bekend was en van welks zaden zij halssnoeren voor hun vrouwen maakten, zoo lang onopgemerkt bleef.

* * *

Als plantagerubber was de Hevea Braliliensis, pararubber, in Suriname de voornaamste. De eerste zaden ervan werd in 1896 ingevoerd voor plantage „Waterland” en kwamen van de bekende firma Christy & Co. Daarna volgde de Cultuurtuin in 1902 met zaden uit Para, plantage „Jagtlust” die ze uit Trinidad en plantage „Voorburg” die ze uit Brazilië ontving. Ten slotte kwam er een hoeveelheid zaden uit Ceylon. De Heveacultuur had in 1911 een groote vlucht genomen en hield verband met de bacovencultuur. Zelfs leverde Suriname zaden en jonge planten aan de omliggende Engelsche koloniën.

De aankoop in 1908 van plantage „Slootwijk” door het Gouvernement scheen een nieuwe toekomst voor Suriname te openen in verband met de rubbercultuur, die men daar aanving. Het werd een lijdensgeschiedenis, die wij niet zullen uiteenzetten. Particulieren volgden. De plantages „Nieuw Clarenbeek” en „De Vrede” werden tot rubberondernemingen omgezet, waarin Amerikaansche kapitalisten groote fortuinen verloren, toen de Heveabladzieke in 1915 de cultuur teisterde en ten gronde richtte.

Een paar jaar geleden, nadat de plantage „De Vrede”, die inmiddels was overgegaan in andere handen (C. Kersten & Co.) is gebleken, dat duizenden goede boomen op de verlaten terreinen van de plantage aanwezig waren en heeft die firma boomen laten tappen die blijkbaar de ziekte hadden overwonnen, en daaruit duizenden guldens voordeel gehaald.

Zoo is het dus ook niet uitgesloten, dat eenmaal weder die cultuur zal worden aangepakt en nog eens van belang kan worden. De geschiedenis van het aantoonen van de hevea's en de rapporten en bevindingen van drie kwart eeuw geleden, zijn daarom voor het levende geslacht van belang om te worden gelezen, te meer, waar dat van Lougarre vrijwel onbekend is. 4)

4) Wel vestigde de houtvester J. W. Gonggrijp op mijn verzoek de aandacht op dit rapport in het jaarverslag over 1910 van het Boschwezen (Handelingen Kol. Staten. Bijlagen 1910/1911 [39.i], blz. 10), maar herdrukt werd het nimmer.

PECO Oppersen en Ontvleken
van DAMES- of HEEREN-COSTUUMS
prima, slechts . . . . . f 1.25
Stoomen, Verven, Keeren, Repareeren
Keizerstr. 169 Scheveningen Telefoon 54892

In Februari van dit jaar werd er van Amerikaanse zijde weer belangstelling getoond voor de rubbercultuur. Om een voorloopige verkenning te doen, zond de Goodyear Rubber and Tires Comp. een deskundige, den heer J. C. Treadwell, naar Suriname met het oog op een mogelijke hervatting dezer cultuur. Ofschoon de eerste indruk niet onverdeeld gunstig was, in verband met de bodemgesteldheid en de Heveabladzieke, beschouwde men het onderzoek als een voorloopige verkenning. Hierop volgde de vorige maand (Juli) het bezoek van den accountant W. Buurman uit New-York, die een uitstapje maakte ter kennismaking met Suriname en die in de rubbercultuur veel belang stelt.

De ramp op Paloeweh.

Naar aanleiding van het onder dit opschrift in het vorig Nr. van het Kol. Weekbl. geplaatste artikel, had Dr. G. L. L. Kemmerling, chef van de vulkanologische afdeling van den geologischen dienst in Ned.-Indië, de vriendelijkheid ons een overdruk ter hand te stellen eener bijdrage van zijn hand: „Les volcans actifs de l'île de Flores”, verschenen in jaarg. 1927 van het „Bulletin Volcanologique”.

Uit deze studie blijkt, dat Dr. Kemmerling in 1926 het eiland Paloeweh heeft bezocht en toen geconstateerd heeft, dat het tot de werkende vulkanen gerekend dient te worden. Onze opmerking dat, behalve Francis (in 1831), niemand tot die conclusie zou zijn gekomen, is derhalve onjuist.

Van de gelegenheid gebruik makend wijzen we alsnog op een belangwekkend, geïllustreerd, artikel over Paloeweh, mede geschreven door Dr. Kemmerling, en opgenomen in de Telegraaf van Vrijdag 10 Augustus (Avondbl.).

Van Week tot Week.

Dinsdag 21 tot Maandag 27 Augustus.

De stem van Indië op de Jaarbeurs te Utrecht. De bezoekers van de Jaarbeurs te Utrecht, die van 4 tot en met 13 September gehouden wordt, zullen in de afdeling van het Koloniaal Instituut, waar ook de telegraaf mij. Radio-Holland exposeert, een speciale attractie vinden, in den vorm van een luidspreker, waardoor het persbureau Aneta te Weltevreden, op eenige dagen een Indisch nieuwscommuniqué zal doen hooren. De Nederlandsche en Indische telegraafadministraties zijn zoo bereidwillig geweest op een viertal dagen het ontvangststation Meyendel en den zender van Malabar met de tusschengelegene aansluitingen voor dit doel beschikbaar te stellen. Voorloopig is bepaald, dat Aneta zich op 3, 4, 11 en 12 September des n.m. om vier uur gedurende telkens twintig minuten zal doen hooren.

De eerste van deze dagen valt samen met de ontvangst der journalisten door het bestuur van de jaarbeurs. Op andere dagen zal het bezoekend publiek de sensatie van „De stem uit Indië” kunnen ondergaan. (Aneta).

Stemmen uit Nederland op de Pasar Gambir te Weltevreden. Op 29 en 31 Augustus en 3, 5 en 7 September zal de telefoniezender van Kootwijk een serie zeer bijzondere uitzendingen naar Ned.-Indië doen. Op die dagen zal, telkens van des namiddags vier tot zeven uur, de korte golf speciale programma's naar Indië overdragen, die op grootscheepsche wijze hoorbaar worden gemaakt op de Pasar Gambir te Weltevreden. Het persbureau Aneta heeft het initiatief tot deze uitzendingen genomen, en de Nederlandsche en Indische telegraafadministraties bereid gevonden voor deze transmissie, van in totaal vijfmaal drie uren, zorg te dragen. In een perspavilloen op het Pasar-Gambir-terrein, bestaat voor het publiek, dat altijd in massa's naar de jaarlijksche Pasar Gambir optrekt, gelegenheid deze uitzendingen te hooren.

Een dertigtal bekende Nederlanders zal, door het uitspreken van korte redevoeringen over actuele onderwerpen, en het houden van

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.”.

voordrachten aan deze uitzendingen belangeloos medewerken. Voorts zullen de uitzendingen ook muzikale afwisseling bevatten.

Aneta vond den heer E. A. Zeilinga, president van de Javasche Bank, door wiens initiatief nu juist 25 jaren geleden de Pasar Gambir, oorspronkelijk als tentoonstelling van Inlandsche nijverheid tot stand kwam, bereid tot het houden van de openingsredevoering.

De uitzending van 31 Augustus zal ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. Koningin een speciaal feestelijk karakter hebben, en Aneta vond o.a. den heer Abdoeraman, regent van Mr. Cornelis met verlof, den gep. kolonel G. Nijpels bereid als feestrekenaars op te treden. (Aneta).

Slachtoffers van de Bedevaart naar Mekka. Batavia, 25 Aug. (Aneta). Aneta verneemt, dat de ruim 35.000 Nederlandsch-Indische pilgrims, die aan de jongste bedevaart hebben deelgenomen, naar raming 2500 aan ziekte uitputting zijn overleden, deels in Mekka, deels aan boord van de schepen. De hadji-booten der Kongsji Tiga voerden 31.000 pilgrims van Ned.-Indië terug, zoodat er ongeveer 1500 bleven zijn voor een tweede seizoen-verblijf.

Huldeblijk aan H. M. de Koningin-Moeder. Batavia, 25 Augustus (Aneta). Het Comité, dat gezamenlijk voor een huldeblijk aan H. M. de Koningin-Moeder, heeft tot dusverre reeds zestig duizend gulden bijeengebracht.

Interneering van communisten. Weltevreden, Augustus (Aneta). In den aanvang van September zal een nieuw transport van honderd geïnterneerden vervoerd worden naar het kamp van den Boven-Digoel.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd officier in de Orde van Oranje Nassau de lonel der infanterie van het O.-I. leger, M. E. Bos.

Bezwaren tegen de Goeroe-Ordonnantie. Padang, 21 Aug. (Aneta). 1) Zondag j.l. is te Fort Kock een besloten vergadering gehouden het Comité Permoesja Waratan Oelama Sum. Westkust. Aanwezig waren 800 gebedenevens 115 afgevaardigden van de gebeden Westkust van Sumatra. De vergadering sprak breedvoerig de bezwaren tegen de Goeroe-Ordonnantie en nam een motie aan tegen de ordonnantie, welke zal worden aangeboden aan den Gouverneur-Generaal, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal en aan den Gouverneur voor de Inlandsche Zaken te Batavia.

Voorts werd besloten eene delegatie af te vaardigen naar den Gouverneur-Generaal, de bezwaren der vergadering zal voorbrengen tegen het feit, dat de als besloten bedoelde vergadering werd bijgewoond door het politielijk bestuur, de politie en den ambtenaar voor Inlandsche Zaken, dr. de Vries.

Gouverneur van Curaçao. Bij Kon. besluit is mr. N. J. L. Brantjes, met ingang van zijn trek uit Willemstad op 30 Aug. 1928, op verzoek, eervol ontslag verleend als gouverneur van Curaçao, onder dankbetuiging de goede diensten door hem in dat ambt in lande bewezen;

is aangewezen als vervanger van den gouverneur van Curaçao van den dag van vertrek uit Willemstad van mr. Brantjes af tot den dag van optreden van den nieuw-benoemden Gouverneur mr. M. van Dijk, waarnaar procureur-generaal bij het Hof van Justitie van Curaçao.

Prof. Dr. C. C. Berg. Naar het Utr. Dbl. vernomen is zeer spoedig de benoeming te verwachten van Dr. C. C. Berg, thans leeraar aan de delbare school te Solo, tot hoogleraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Indische Universiteit als opvolger van prof. G. A. J. Hazen.

Assainering van Jogjakarta. Semarang, 20 Aug. (Aneta). De Locomotief verneemt uit Djocja dat de Regeering het assaineringsplan Djocja heeft goedgekeurd. Het plan is betaald op f 1.200.000 en de uitvoering zal tien jaren duren.

Per jaar zal het Sultanaat een ton hebben te brengen, terwijl de Regeering per jaar vijf millie toelegt. De directeur van de Javasche waterleiding, de heer Rus, is belast met het opmaken der detailprojecten.

Welvaartsonderzoek. Buitenzorg, 20 Aug. (Aneta). Ir. E. P. Wellenstein is benoemd tot voorzitter van de Commissie tot het nagaan en verzamelen van gegevens betreffende de welvaart der Inheemsche bevolking.

C. Daubanton. Te Utrecht is overleden de heer C. Daubanton, Oost-Indisch ambtenaar met verlof.

Mutaties assistent-residenten. Buitenzorg, 20 Aug. (Aneta). Met ultimo September is op

VOOR NOORD OF ZUID, VOOR „OOST EN WEST”
LIJNKAMP'S KLEEDING **ALTIJD HET BEST!!**
 MAGAZIJNEN TE: DEN HAAG
 GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT
 THOMSONLAAN, H. FAHRENHEITSTR.
 ONS SYSTEEM: 5641
VOLLE waarde voor Uw geld

stonden er daarom koud en onverschillig tegenover. Maar nu ons het gemoed en de oogen er voor open zijn gegaan, nu wij er ook verstand van beginnen te krijgen, zijn wij, Nederlanders, immers met hart en ziel bereid te helpen die cultuur in al hare nuances zich verder te doen ontplooiën, tot heil der geheele menschheid.

Voor al op de jongeren van alle rassen rust ten deze een heilige plicht!

Opening der Tweede Djokjasche Jaarmarkt.

Een verblijdend verschijnsel in de hierboven bedoelde richting is o.a. het toenemende succes der Indische Jaarmarkten op Java. Zoo lezen wij in de jongste mailberichten uit Djocdja:

„Reeds eenige weken werd met ijver gewerkt op den *Aloon-Aloon* aan den opbouw van de loodsen en gebouwen, te gebruiken voor de tweede Djokjasche Jaarmarkt. In de afgelopen week zorgde een uitgebreid damescomité voor de rangschikking en smaakvolle uitstalling van de uit alle oorden van Indië samengestroomde inzendingen, opdat alles tijdig gereed zou zijn voor de feestelijke opening. Talrijk zijn de commissies en er zullen niet veel vooraanstaande Djokjanezen zijn, die niet in de een of andere commissie zitting hebben. Het geheele Djokjasche leven concentreerde zich in de afgelopen week om de voorbereiding der Jaarmarkt.

„Op den morgen vóór de opening verzamelden zich in het restaurant op het Jaarmarkt-terrein talrijke genoodigden, terwijl om ongeveer negen uur arriveerden de Gouverneur van Djokjakarta en mevrouw Jasper, de Sultan en de Prinsen Mangkoenegara en Pakoe Alam. Prins Soerioamidjojo als vertegenwoordiger van den Soesoehoenan en resident Westra.”

De Djokjasche Jaarmarkt draagt een zeer speciaal Inlandsch karakter en ontgezeglijk is deze Jaarmarkt van groot nut in het centrum van oud-Javaansche kunstnijverheid, dat Djokja is.

De heer Westra, die het welkomstwoord uitsprak, legde er den nadruk op, dat de Djokjasche Jaarmarkt zich onderscheidt van andere Jaarmarkten, doordat er uitsluitend Inlandsche producten worden tentoongesteld.

De tienduizenden, die in de komende dagen de Jaarmarkt zullen bezoeken, kunnen door de overzichtelijke opstelling de verschillen in kunstopvatting, bewerking en afwerking der producten beoordeelen en daaruit voor henzelf leerzame conclusies trekken.

Wij lezen verder:

„Uit de winst, op de vorige jaarmarkt bereikt, zijn eenige personen naar Bandoeng gezonden, om tot pottenbakker te worden opgeleid; anderen uit Djokja en Koeloa Progo hebben de textielnijverheid te Bandoeng bezocht op kosten van de Jaarmarktkas en vele verenigingen zijn met subsidies geholpen.

„Dank zij ook de financiële hulp van de Jaarmarkt is de handenarbeid op de scholen bevorderd.

„Inzendingen uit Nederlandsch-Indië zijn gekomen van alle streken van Java, Bali, Soemba, Flores, Rotti, Ambon, Celebes, van eenige zelfbestuurders van Borneo en van Sumatra.”

Nadat door *Pangeran Djatikoesoeman*, namens den *Soesoehoenan* van Soerakarta de beste wenschen voor het welslagen dezer Jaarmarkt waren uitgesproken, voerde de gouverneur van Djokjakarta, de heer *J. E. Jasper*, bekend als de man van het Jaarmarktwezen in Ned.-Indië, het woord. Hij begon met er aan te herinneren, dat 14 Mei 1905 de eerste Soerabajasche Jaarmarkt werd geopend en gaf een kort overzicht van hetgeen er, ook op financieel gebied, sedert is bereikt.

Thans vindt men in Batavia, Bandoeng, Soerabaja, Pekalongan en Cheribon permanente Jaarmarkt-vereinigingen, sinds verleden jaar ook in Djokja.

Ten slotte dankte de Gouverneur zijn helpers en helpsters en vooral de Pers. Daarna verzocht hij den Sultan de Jaarmarkt te willen openen.

Met eenige woorden van waardeering en vreugde gaf de Sultan hieraan gehoor, zoodat de opening van de Tweede Djokjasche Jaarmarkt een feit was. Een moorslag, overal in Djokja hoorbaar, deed hiervan kond.

Over hetgeen er tentoongesteld werd, hopen wij een volgenden keer hier eenige mededeelingen te kunnen geven.

eervol ontslag verleend aan den assistent-resident met buitenlandsch verlof, den heer Pino. Wegens lichamelijke ongeschiktheid is den assistent-resident V. G. van Lissa te Koetaradja eervol ontslag verleend uit den bestuursdienst.

Amertleden in Indië. Aneta seint d.d. 20 dezer uit Batavia: Het lid van de Eerste Kamer, de heer de Savornin Lohman, vertrekt over veertien dagen naar Zuid-Sumatra, waar hij eenige ondernemingen zal bezoeken, en vervolgens naar Palembang, vanwaar hij per auto naar Benkoelen zal reizen. Van Benkoelen gaat de reis per boot naar Padang, en vandaar over land naar Medan. De heer de Savornin Lohman repatriëert gelijktijdig met het lid van de Tweede Kamer mr. H. J. Knottenbelt op 5 October a.s. De heer Lohman zal op 31 Augustus a.s. de Serimpi-dansen in den Kraton van den Sultan van Djocja bijwonen.

Anthropologisch onderzoek op Java. Onder leiding van het Indische Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen te Batavia is, met steun van de Regeering, een anthropologisch onderzoek op Java aangevangen. Er is een plan opgesteld, volgens hetwelk vele duizenden Inlanders over het geheele eiland zullen worden onderzocht. Met de uitvoering is belast dr. Nyessen, die met het onderzoek is aangevangen op de zuidkust van West-Java; van daar zal het geleidelijk naar het Oosten worden voortgezet.

Volkscredietwezen. Batavia, 23 Aug. (Aneta). Gedurende de afwezigheid van Prof. Boeke, die naar Britsch-Indië vertrekt, om aldaar de coöperatieve organisatie te bestuderen, is belast met het adviseurschap voor het Volkscredietwezen en de Coöperatie, de directeur van de Centrale Kas, de heer Fruin.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De „Exhibitions” op het Wereld-Jeugd-Congres van den Vrede

B. J. L., die in „Het Vaderland” verslagen schreef over het Wereld-Congres voor den Vrede, meldde in het laatste Zaterdag-ochtendblad uit Genua o.m.:

„Ten gerieve van de uit alle oorden der wereld alhier verzamelde vreemdelingen — eigenlijk is het woord „vreemdelingen” hier contrabande, want men kent en erkent hier geen „eigen” en „vreemd” meer — worden allerlei „exhibitions” georganiseerd van dit en dat en nog eens wat: volksdansen, negro-songs en wat dies meer zij. De laatste „exhibition”, Javaansche dansen van *Jodjana*, waren in dit genre niet de minste.”

De verslaggever houdt een vrij lange uitweiding over de tropische regenbuien van dien Vrijdagmiddag en de al dan niet wenschelijkheid om een politiek karakter aan dit congres te geven, waarna als resultaat wordt vermeld, dat er geen besluiten bij meerderheid van stemmen zouden worden genomen, doch alleen unaniem aangenomen resoluties zoodanig erkend worden, gelijk bijv. onmiddellijk eenstemmigheid kreeg de verklaring van de Persen-commissie: „dat het congres principieel de gelijkberechtigtheid van de verschillende rassen aanvaardt”. Hij eindigt dan met de woorden:

„Na al dat drukke debat en gerumoer was het slot van den avond een verademing: Dansen van *Jodjana*. In de groote tent was een tooneel aangebracht; gamelan-instrumenten waren er — zij het ook slechts enkele — en *Jodjana* was als vanouds... *Jodjana*. Bijzonder trof ditmaal o.a. zijn „Gebet”. Voor tal van buitenlanders was deze kunst een openbaring. Maar niet alleen voor hen; ik hoor nog den uitroep van een onzer Hollandsche jongeren, die voor het eerst deze dansen zag: „Wat een kunst! En dat is de cultuur, welke wij daar in Indië den kop ingedrukt hebben?” Ja — zoo is het helaas. Ik kon mij begrijpen, dat hij zich op dat oogenblik in allen ernst schaamde een Nederlander te zijn. Met dat al is deze kunst toch nog zoo levend gebleven, dat ze ook ons weer een uur van hoog genot heeft bezorgd.”

Hier moet ons een opmerking van het hart: Onzinnig, behoeft geen Hollandsch jongere, die *Jodjana*'s kunst bewonderen kan, zich te schamen Nederlander te zijn. Wél zou zoo iemand diegenen zijn landgenooten, die van dergelijke kunst-ningen niet genieten kunnen — gelukkig worden zij al zeldzamer — mogen beklagen. Wij, Nederlanders, hebben in Indië dan ook de cultuur niet den kop ingedrukt, maar doordat wij er ons vroeger niet voor open hebben gesteld, hebben wij de cultuur, welke o.a. op kunstgebied dikwijls veel meer staat dan onze westersche, niet begrepen,

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het wantrouwen der nationalist.

De z.g. *Simon*-commissie heeft *Britsch-Indië* bezocht, de locale toestanden bestudeerd, hoofden van partijen gehoord, centrale en locale regeeringen en ambtenaren van het burgerlijk bestuur gesproken, individuele adviezen ingewonnen, zittingen van Wetgevende Vergaderingen bijgewoond en adressen ingezameld. De 1ste Juni was de uiterste datum, waarop alle schriftelijke informatie door de intusschen naar Engeland teruggekeerde commissie kon worden ingewacht; in 1929, na een tweede „cold weather”-bezoek, moet het rapport van de commissie gereed zijn, en in 1930 is het de bedoeling, dat het Britsche Parlement zal beslissen over den vorm, waaronder Br.-Indië voor geruimen tijd daarna zal worden geregeerd. De Mohammedanen, de niet-Brahmanen en de „untouchables” zijn vóór de commissie, de leiders van de Hindoes, die een overweldigende meerderheid vormen, houden zich echter afzijdig, terwijl het luidruchtigste deel van hen, dat der *Swarajisten*, met felheid tot boycot is overgegaan. Niets anders dan Dominion status kan de *Swarajisten* bevredigen; zij wantrouwen de Britsche bedoelingen. Is er reden voor dit wantrouwen, vraagt het *Soer. Hbl.* (14/7, 2de bl.) Er is onmiskenbaar en duidelijk een lijn van vooruitgang te trekken van de Proclamatie van koningin Victoria in 1858 af, over de Indische Councils Act van Lord Morely in 1909 en de Montagu-Chelmsford-wetten van 1919, tot de huidige *Simon*-commissie. De *Swarajisten* en vele Engelschen met hen — Engelschen die nog volstrekt geen „die-hards” zijn, maar eerlijk gelooven, dat de Westersche verdemocratizering van het Oosten funest is en iedere progressieve regeeringsvorm voor Indië uit den booze — houden zich ervan overtuigd, dat de Montagu-Chelmsford Reforms een vergissing van Engeland zijn geweest; dat Montagu in den spannenden oorlogstijd erin geslaagd is Engeland bij verrassing over te halen tot een moedige en edelmoedige politiek, en het Moederland daarmede noodgedwongen wel een begin heeft moeten maken, daarvan thans ernstig spijt heeft, en er zoo spoedig mogelijk van terug wil komen. Lord Reading en Lord Irwin, de opvolgers van Chelmsford, zijn echter voortgegaan bij iedere voorkomende gelegenheid over zelfregering te praten. Maar de *Swarajisten* meenen dat Engeland niet te goeder trouw kan zijn, omdat zijn eigenbelang in Indië niet medebrengt een liberalen koers te sturen.

Dit wantrouwen, waardoor de actie der nationalist in *Ned.-Indië*, in een veel lagere ontwikkelings-face verkeerende dan in Br.-Indië, reeds thans wordt beheerscht — zoo vervolgt het *Soer. Hbl.* — is een gevolg van een verkeerd bestuursbeleid, dat het uit-eindelijke doel: zelfregering, in officieele redevoeringen en staatsstukken zoodanig op den voorgrond plaatst, dat de lange en moeilijke weg daarheen bijna geheel aan het oog wordt onttrokken. Dit wantrouwen vindt men in alle koloniale landen, waar een doelbewust krachtig bestuursbeleid werd opgeofferd aan de taktiek van politieke concessies ter bevrediging van extremistische aspiraties. De boycot van de *Swarajisten* in Br.-Indië, de Mau-opstand op Samoa, zijn de sprekende, waarschuwendende voorbeelden van den jongsten tijd. De geheele historie van *Br.-Indië's* politieke ontwikkeling bevat behartigenswaardige lessen voor regeeringsbeleid en -koers in *Ned.-Indië*. Zij leert, dat een koloniale regeering politieke rechten in uitzicht stellen noch geven mag, vóór de tijd rijp is. Daardoor alléén zal het verlamdende wantrouwen, waarvoor een krachtige regeering, in hoog besef harer verantwoordelijkheid, nimmer behoeft terug te schrikken, tot den kleinsten omvang worden beperkt.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (15/7, blz. 21 „De nationalist te Soerabaja”; 14 en 18/7, blz. 5 en 20 „Moehammadyah”), het *Bat. Nwsbl.* (21/7 „Sentiment”; 3de bl. „De Br.-Indische Zelfbesturen”), de *Deli Crt.* (24/7 „Boedi Oetomo en de wijziging in de Staatsregeling”) en *De Sum. Post* ((23/7 „Mohammedaansche politiek”; 24/7 „Afghanistan's rol in het Oosten”).

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG

(OPENLUCHTMUSEUM)

5006
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Mrs. M. ORMOND

82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152

Ladies' Tailoring and Dressmaking

Altijd in voorraad de nieuwste modellen.

Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.

MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING

„MELBO”

KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587

De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit

F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

Voorschriften van H.H. Oogartsen

worden door mij billijk en zeer accuraat
uitgevoerd, met goeden pasvorm

H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

PENSION „EIKENHORST”

ZOMER- EN WINTERVERBLIJF

24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon),
30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin.
Telefoon Arnhem 2009, **OOSTERBEEK.**
5661 M. P. S. KETTING.

A. M. SMIT & ZN.

Heerenhoeden - Modes

BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

De beroemde „Vaderland”-Rijwielen

ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN

MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!

HOTEL BELLEVUE (Nieuw)

ARNHEM :: TELEFOON 1281

Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsbeek
(TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pension
Restaurant van 5-7 uur.

CONSTANT MEIJER.

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

— FOTO — ARTIKELEN *eapi*

N. KRAMER - KL. OORD 2 - ARNHEM

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

JOHAN WILLEMS

ARNHEM 5613

Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx”, Hommelstr. 38-49, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.

„De Porselein Winkel”, Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.

Het goedeadres in Arnhem
voor alles op 't gebied van
Huishoudelijke Artikelen

Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

WONINGINRICHTING „HESTIA”

ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2903

GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPERS

PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.

5584

Adviezen en inlichtingen bij:
J. A. KRUDOP - HEES
bij Nijmegen - Tel. 1106

Rustig Zomer- en Winterverblijf

HATERT BIJ NIJMEGEN
TELEFOON 888

PROSPECTUS MET ALLE INLICHTINGEN GRATIS
S. J. MULDER —:— EXPLOITATIE

H. VAN SANTEM

v.h. H. VAN ZOEST

BLOEMENMAGAZIJN

BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM

OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE

BLOEMWERKEN

in ieder genre

Tel. 356 - Oppericht 1853 - Post-Giro 661

LUSTEN IN ELKE UITVOERING

MAAKT U **JOS. DIRKSE**

LEVERING VAN ALLE
KUNSTSCHILDER
ARTIKELEN

A.I.C.

De A.I.C. belast zich met de uitvoering van elektrische sterk- en zwakstroominstallatiën.

De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire installatiën en warmwatervoorzieningen.

De A.I.C. heeft een ruime sortering elektrische gas- en sanitaire artikelen.

De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen en maakt plannen en begrotingen kosteloos.

De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goedkoopste adres.

Wendt U daarom tot de

N.V. Algem. Installatie Compagnie

Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 400

Aanbevolen adres door vele Indische families

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL

ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem 5566

HET BILLIJKST ADRES HIER PER STEDE.
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARNHEN

BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON 520

ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN
EN ONDERDEELEN IN GROOTE
KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!

MUZIEKINSTRUMENTENHANDEL

ELECTRO-RADIO

HOMMELSCHWEG 181-183 :: ARNHEN

Aanleg en Onderhoud van ELECTRISCHE
INSTALLATIES, RADIO-TOESTELLEN
en ONDERDEELEN :: Tel. 1231

RADIO TECHNISCH ING. BUREAU

WANTING & LUDWIG
HOOFDAGENT N. S. F.

NIEUWE PLEIN 30 - TELEF. 3180 - ARNHEN

RUIME KEUZE ONTVANGTOESTELLEN

AANBEVOLEN ADRES VOOR OOST EN WEST

Nationale concentratie.

Het N. v. d. D. (17/7) betuigt instemming met het door de Java-Bode (16/7 „Nationale concentratie“) bepleite plan eener nationale concentratie en verklaart de noodzakelijkheid hiervan in te zien. Een nationaal front, waarin ook voor de loyale Inlandsche ingezetenen plaats is, dient te worden gevormd. Een nieuwe concentratie dus, welke het uiteraard niet zonder de politiek kan stellen, maar waarbij het accent toch daar niet zal liggen. De Europeesche samenleving, bij wie de nationale gedachte overheerscht, die doordrongen is van het gewicht der taak, welke Nederland hier in Indië, waarmee het historisch onafscheidbaar is samengegroeid, heeft te volbrengen, wenscht een bewuster, gezonder, standvastiger behartiging van de werkelijke Nederlandsch-Indische belangen, dan de P.(ol.) E.(con.) B.(ond) momenteel weet te bieden; een krachtiger front tegen de voortgaande miskenning van Overheidszijde van de betekenis, welke het Europeesche element voor en in deze koloniën heeft.

Het stemt de Java-Bode (18, 23 en 24/7) tot groote voldoening, dat zij met haar betoog de meening van het publiek getroffen heeft. Een dergelijke organisatie zal, al dan niet als een nieuwe partij, zoowel in Indië als tegenover Holland de stem van de Nederlandsche bevolkingsgroep duidelijk kunnen doen hooren, natuurlijk met erkenning van de algemeene Indische belangen. Voorts zal een dergelijke organisatie de belangstelling hebben te wekken voor de verkiezingen in de verschillende overheidscolleges — Volksraad, Provinciale Raad en Gemeenteraad — welke van te meer belang zijn in verband met de reeds tot stand gekomen, dan wel voorgenomen verschuiving in de gestaltenverhouding der vertegenwoordigende groepen.

Het Bat. Nwsbl. (24/7 „Politieke Partijformatie“) plaatste een verweer van het hoofdbestuur van de P. E. B.

Nieuwe positie der Nederlanders in Indië.

Bij Kon. Besluit van 23 April 1927 No. 11 is een regeling getroffen, welke den grondslag voor het verblijf der Nederlanders in Indië bepaalt. Een aantal circulaires, uitgegeven van het Dep. van Justitie, hebben aan hen, die het K. B. hadden toe te passen, een bepaalde uitlegging er van opgelegd, waardoor de wijziging van de regeling van 1915 van karakter en betekenis veranderde (Java-Bode, 20 en 21/7 „Op losse schroeven gezet“). Tot dusver kon elk Nederlander of Europeesch vreemdeling, die in 't bezit was van een toelatingskaart, welke geldig was voor 2 jaren, hoogstens twee maal, telkens voor een jaar verlenging van de voorloopige toelating bekomen na een desbetreffend verzoek. Vestiging binnen 4 jaar na aankomst was dus mogelijk en blijkbaar zelfs gewenscht. De wijziging in deze bepaling door het K.B. van 23 April 1927 gebracht, geeft aan, dat de termijn van 2 jaar der voorloopige toelating kan worden verlengd twee malen met 1 jaar en een derde maal met 6 jaar. Het Dep. van Justitie eischte daarna het verstriken van een termijn van 10 jaar na de toelating, eér de vergunning tot vestiging kan worden verleend. De nieuwe regeling beteekent voor alle Nederlanders en Europ. vreemdelingen in Indië een vermeerdering van lastige en gevaarlijke formaliteiten. Te verwachten is dat een groot deel der in Indië verblijvende Nederlanders het nooit zal

brengen tot een vestigingsvergunning. Voorloopig vloeien daaruit geen politieke nadeelen voor de Nederlanders voort. De toegelatenen, zijnde ook ingezetenen, hebben gelijke politieke rechten als de gevestigden. Maar zal dat zoo blijven? Het lijkt de J.-B. niet voorbarig om o.a. te wijzen op de kansen, welke de nieuwe positie der Nederlanders in Indië aan een Inheemsche Volksraadsmeerderheid biedt om in nationalistischen zin tegen de Nederlanders op te treden.

Het Soer. Hbl. (6, 20 en 24/7) bevat artikelen over „De domeinverklaring“.

Bevolkingsriet.

De Regeering is volkomen overtuigd van de groote betekenis, welke de suikerindustrie voor Indië heeft en evenzeer is zij bekend met de schaduwzijden ervan. Met deze en andere dergelijke uitspraken vóór zich, verwacht het Soer. Hbl. (19 en 20/7, 3de bl. „Tweeërlei politiek“, Z.) dat het drijven van enkele landbouwconsulenten, die in hun ressort eene politiek voeren van booze stemmingmakerij tegen de suikerindustrie, door de Regeering zal worden gedesavouéerd.

De Regeering streeft naar strenge toepassing van een opkoopverbod van suikerriet van de bevolking. Opkoop van bevolkingsriet is voor de suikerindustrie onaanvaardbaar. Den door landbouwconsulenten immer krachtiger gepropageerden aanplant van riet door de bevolking heeft men te zien als een onderdeel van het groote plan: de geheele rietcultuur in handen te spelen van de bevolking, terwijl de taak der Westersche industrie zich dan zou bepalen tot de verwerking van het riet, derhalve: de winning van suiker. Het geheele procédé, in onze fabrieken toegepast, is ingesteld op de grootste intensiviteit en op het werken met zoo hoog mogelijk sap. Voor een groot deel heeft men dit thans zelf in de hand door het riet te doen snijden op het moment van zijn hoogste rijpheid. Bij opkoop van bevolkingsriet valt die controle weg en krijgt men riet van zeer verschillende kwaliteit. Het sap van onrijp riet heeft een hoog watergehalte en kan dus niet, naast het betere sap, worden onderworpen aan hetzelfde verdampingsproces. Zoo gaat het in alle fasen der bereiding. De geheele strijd voor de grootst mogelijke economie in het bedrijf hangt samen met de intensivering en vervolmaking van het geheele systeem, loopt dus over alle onderdeelen daarvan en omvat, als onmisbare factor, ook en vooral het streven naar een volkomen gelijkmatigen rietbouw.

Natuurlijk verdient het in algemeenen zin aanbeveling dat de Inlander, in stede van de eeuwige padi, producten leert verbouwen, welke per oppervlakte-eenheid aan waarde meer opbrengen dan rijst. Zoo valt het ook toe te juichen dat de Inlander suikerriet plant, slechts onder dit voorbehoud: dat hij niet meer riet plant dan waarvan hij het product als „goela mangkok“ kan plaatsen. Ook de ervaring in andere landen (o.a. in Hawaii, de Philippijnen, Egypte en Queensland) heeft aangetoond dat een bedrijf, waarvan de beide samenstellende deelen in verschillende handen zijn, niet „efficiënt“ kan zijn. Het zijn voornamelijk hadji's, die van den desaman de gronden huren — uiteraard voor een bespottelijken prijs — en er dan suikerriet op planten. De grondbewerking lijkt nergens op; men werkt hoogstens met den Javaaschen ploeg, doch meestal zonder dezen en slaat eenvoudig met den patjol direct de geulen in den

Een ouderwetsche Borneo-Sigaar **REIJNVAAN'S No. 116**

Een UITmuntende Sigaar voor 8 cent

Sigarenmagazijn „De Winter“

P. A. BOTTINGA

Koningstraat 5 - ARNHEN - Telefoon 116

VERHUIZINGEN per Auto-Tapissière voor binnen- en buitenland.

GOEDERENVERVOER zeer billijke tarieven.
Zaterdag Bodedienst Arnhem-Utrecht, terug over Nijmegen. — s Maandags Arnhem-Nijmegen.

Beleefd aanbevelend,

A. VAN DE VOOREN - ARNHEN

Bovenbergstraat no. 17 - Telefoon no. 3147

ingang naast den Heer Tooneman, Aannemer

Bestelhuis Utrecht: Jansveld 27, Tel. 13405. G. A. BRUILL. Vertrek n.m. 4 uur. 5668

grond. Dan plant men met topstek uit de oude tuinen. Met mest is men overdreven royaal.

De heer E. Helfferich over Ned.-Indië (vervolg).

Het Soer. Hbl. (14 en 16/7 „Koloniale tragiek“, Z.) bespreekt de beschouwing van den heer E. Helfferich over de politieke en economische situatie in Ned.-Indië. De heer H. wilde in een vergelijking zeggen, dat, tegenover den economisch zooveel sterkeren en wetenschappelijk zooveel beter uitgerustten Europeaan, het gros der bevolking in Indië altijd wel in zóó ongunstige positie zal staan, dat het nooit kan denken aan een poging om zich economisch met den Westering te meten. Niemand kan ontkennen — zoo merkt Z. hierbij op — dat immer een element van tragiek aanwezig is in de verhouding welke ontstaat wanneer een volk als hij, het Javaansche, in vrijen economischen kamp wordt gesteld tegenover een zoo scherp getrainde en zoo goed toegeruste groep als die der Westeringen in Indië. Indien de heer H. zegt dat sinds 1913 geen vermogenstoename bij de bevolking is te constateeren, heeft hij vrijwel gelijk. Slechts één ding ziet hij over het hoofd: dat de ontwikkeling dezer kolonie onder onze leiding het mogelijk heeft gemaakt, ondanks de absentie van den Inlander bij de opening van nieuwe ondernemingen, bedrijven, enz. en de uitbreiding van bestaande,..... ondanks de onmogelijkheid de oogsten op te voeren door intensivering van landbouwvormen — toch een bestaan te verschaffen aan de miljoenen waarmee het bevolkingscijfer sedert 1913 is gestegen.

Wij verwijzen naar de Java-Bode (18 en 19/7 „Helfferich's afscheidsdocument“), De Loc. (14/7, blz. 3 „E. Helfferich“), het Bat. Nwsbl. (19/7 „Het nieuwe welvaartsonderzoek“) en het Soer. Hbl. (18/7 „Koffiebelangen“, Z.; 18/7 „Het achterland van Gorontalo“ en 20/7 „In de Minahassa“, Villanus; 17/7 „Een onderhoud met generaal Swart“).

Plasmochine.

Met kinine kan men wel acute gevallen van malaria kort en krachtig coupeeren, maar een totale genezing van den patient is er in veel gevallen niet mee te bereiken (De Loc. 14/7). Wat men moet verlangen, is een chemische stof, die het lichaam ten opzichte van de ziektekiem door en door ontsmet; de therapia sterilisano. De chemotherapie zoekt stelselmatig naar zulke smetstofdodende geneesmiddelen. Haar schoonste vrucht is het salvarsan. Haar jongste poging betreft een afdoend middel tegen malaria: het plasmochine. Het is een langs synthetischen weg bereide chinolinerbinding; het is chemisch een alkylamino-6-methoxychinoline. Kinine tast de gewone malaria-parasieten aan, plasmochine rekest met de „halve manen“ af. In de jongste afleveringen van het „Geneesk. Tijdschr. voor N.-I.“ komen rapporten voor over gunstige ervaringen van de artsen Olivier en Hulshoff te Batavia en de artsen Luyke Roskott en Seno te Tandjong Pandan (Biliton). Onaangename bijwerkingen werden door laatstgenoemde heeren helaas wel waargenomen, zoodat de raad gegeven wordt het plasmochine niet uit handen der artsen te geven. Strenge medische controle is vooralsnog dringend noodzakelijk.

De Loc. (16/7, blz. 37) schrijft over „De strijd tegen de gele koorts.“ De tropische gebieden van Azië en Australië zijn vrij van gele koorts, ofschoon er de stegomyia-mua — ook in Ned.-Indië — rijklijk voorkomt.

's-Gravenhaagsche Pension-Maatschappij te 's-Gravenhage

SOPHIALAAN 2 (Kantoor)

ZEESTRAAT 67

PALEISSTRAAT 1

Gemeubileerde Appartementen op de mooiste standen van Den Haag gelegen. Stroomend warm en koud water

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Koloniale politiek en godsdienst.

Een inzender in het Pan-Aziatische en Pan-Islamietische blad *Fadjar Asia* van 13 Juni komt, in een beschouwing over de politiek der Hollanders in Indië van af de oprichting der Oost-Indische Compagnie, tot de conclusie dat naast een economische uitbuiting en politieke overheersching van de Westerlingen, steeds waar te nemen is een streven naar kersteningspolitiek. Het doel van deze kersteningspolitiek is in de eerste plaats natuurlijk om den Islam uit Indië te verdrijven, naar daarnaast ook om het koloniaal gezag te versterken. Dit blijkt duidelijk, zegt schrijver, uit een artikel in „De Maasbode” van 25 October 1909, waarvan de inhoud hierop neerkomt: „Het tegenover ons gezag vijandig staande Mohammedanisme is reeds te lang door onze Regeering in bescherming genomen, tengevolge waarvan het zich uitgebreid heeft. Alleen door verspreiding van het christendom kunnen wij ons gezag in Indië handhaven en versterken”. Voorts: „De Islam, die de bevolking tot verzet opvoedt, dient gekortwiek en het christendom hooggehouden te worden.”

Ook Minister Idenburg heeft o.a. dit gezegd: „De geschiedenis heeft geleerd, dat het Christendom nog nooit in staat was om het Mohammedanisme te beïnvloeden. Naar mijn inzicht dienen sterke stroomingen, die voor ons gevaar kunnen opleveren, verlamd te worden, zoodat langzamerhand de actieve en fanatieke Islam verdreven kan worden.”

Zijn artikel in het nummer van 14 Juni vervolgende, zegt schrijver dat de tweede vorm van koloniale kersteningspolitiek van de volgende soort is. Schrijver haalt dan uit het werk van Prof. Snouck Hurgronje „Nederland en de Islam” eenige passages aan, waarin deze kenner van den Islam aanbeveelt dat de oplossing der Islam-kwestie in de associatie aan de Westersche cultuur ligt en zegt dat de houding der Regeering tegenover den Islam moet zijn verdraagzaam en beslist, dat zij zich niet moet inlaten met de werkelijke uitvoering van den godsdienst, dat het Pan-Islamisme en de heilige oorlog zooveel mogelijk bestreden moeten worden en dat het onderwijs, aan de bevolking gegeven, buiten den Islam moet omgaan en dat er wel sprake kan zijn van associatie tusschen de Nederlanders en de inheemsche bevolking op het gebied van politiek en nationalisme, doch niet op dat van den godsdienst.

Schrijver ziet natuurlijk gevaar in het neutraal onderwijs, daar de abiturienten van de neutrale scholen verwesterd kunnen zijn, zoodat hun nationaal gevoel verslapt wordt. Hij verdeelt de intellectueelen dan ook in twee groepen, n.l. zij die onder en voor het volk leven en zij die ook wel voor de bevolking werken, doch buiten en boven het volk leven. Deze laatste werken niet omdat zij inderdaad liefde voor het volk gevoelen, doch alleen voor de beweging. Om tot de intellectueelen van de eerste groep te kunnen behooren, moet men de taal en ook den godsdienst van het volk goed kennen, dan eerst wordt men door het volk volkomen vertrouwd en kan men met het volk samen strijden voor de vrijheid, besluit schrijver.

Geheimen der koloniale politiek.

Wijzende op de vraag waarom de Inlandsche pers en organisaties toch zooveel tegenwerking moeten ondervinden van de zijde der politie, terwijl aan de Europeesche bladen en vereenigingen de vrije hand wordt gelaten, zooals b.v. aan het Nieuws v. d. Dag, de I. S. D. A. P. op haar vergadering van 1 Mei j.l. enz., zegt de liberale *Bintang Timoer* van 16 Juni o.a. dat deze vraag thans opgelost is. En wel door den vertegenwoordiger van het Suikersyndicaat in den Volksraad, de heer Bruineman. Het blad deelt dan mede, dat deze heer — naar aanleiding van het verwijt der Regeering in de M. v. A. aan de Europeesche pers, n.l. dat deze het al te bar heeft gemaakt met haar geschrijf — hierop ten antwoord gegeven heeft dat zulk een critiek van de Regeering niet op haar plaats is. Want, hoe heftig de stem der Europeesche pers ook moge zijn, zij verleent toch steun aan het Nederlandsche gezag in Indië, heel anders dus dan de Inlandsche pers.

Het blad noemt dit een openbaring van geheimen waarvoor men den heer Bruineman wel dankbaar mag zijn. Want hij wil te kennen geven dat Indië een kolonie is, niettegenstaande men soms van veranderingen spreekt die leiden tot zelfbestuur en tot de opvoedende politiek. Onder hen die dit hebben begrepen, bevindt zich de heer Soeroso, want deze zeide in den Volksraad o.a., dat er hier weliswaar veranderingen worden gemaakt in de koloniale politiek, doch deze geven slechts een waarborg voor de belangen der kolonie zelf, iets dat ook door de P. N. I. werd ingezien. Deze verklaarde immers kort geleden op haar congres, dat de vooruitgang in Indië slechts mogelijk is indien de koloniale politiek wordt opgeheven en er zelfbestuur is over dit land. Want zoolang er koloniale politiek is, zoolang zullen de exorbitante rechten niet verdwijnen en ook niet het beperkende drukpersreglement. Uit het bovenstaande blijkt dus dat de Inlandsche vereenigingen hier te lande naar een en hetzelfde doel streven, n.l. naar de verandering van de koloniale politiek en het Regeerstelsel, opdat er straks een samenleving zal zijn, bestaande uit menschen met gelijke rechten, maar niet uit heerschers en gekoloniseerden. Dit is het wat aan de Inlandsche vereenigingen blijkbaar aanleiding heeft gegeven om zich te scharen in de P.P.P.K.I. (de groote federatie). Nu wil de heer Bruineman bovenbedoeld onderscheid gemaakt zien; dit heeft natuurlijk tot gevolg dat de nationalistische vereenigingen straks gezamenlijk front zullen maken in de kwestie over de koloniale politiek. En als het dan zoover gekomen is, mag de schuld niet aan die vereenigingen worden gegeven, maar aan dien tegenwoordiger van het koloniale kapitaal, want hij heeft het aan die vereenigingen geleerd.

Indonesische eenheid.

Het Mal-Chineesche liberale dagblad *Radio* te Padang van 11 Juni schrijft over het succes dat Bismarck had met het vereenigen der kleine Duitse staatjes tot één Rijk. Hij was er van overtuigd dat menschen die door eenzelfde lot werden beheerscht, één natie konden vormen. Schrijver bestrijdt dan den twijfel van den heer Laoh ten aanzien der mogelijkheid tot vorming van een groot-Indonesië en zijn argumenten daartoe. Volgens den heer Laoh is een groot-Indonesië een fata morgana en mogen de Indonesiërs van geluk spreken dat zij tot heden nog onder de driekleur staan. Indien de volken van Indië beheerscht kunnen worden door één driekleur, indien er voor allen slechts één strafwetboek kan bestaan en één Indische regeering, vraagt schrijver waarom dan niet dezelfde volken niet één groot-Indonesië zouden doen geboren kunnen worden. Indien de Hollandsche voormannen in staat zijn eenzelfde koloniale politiek te voeren tegenover heel Indië, waarom zou dan Indië zelf niet zulk een soort politiek kunnen voeren voor zichzelf, waardoor de „baby” Indonesië groot zal kunnen worden als het Duitsland van Bismarck?

(Schrijver is wel wat naief en ziet blijkbaar niet in dat het juist de Hollandsche voormannen zijn die het bestaan van één groote Indische kolonie mogelijk maken en dat juist het Hollandsche gezag het bindmiddel is dat alle Indische volken bij elkaar houdt. — Red.).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Een Nederlandsch-Nationale Partij in Indië.

In het Nr. van 30 Juni stelde de „Indische Post” het vraagstuk aan de orde van een Nederl.-Nationale Partij in Indië, naar aanleiding van een stem uit het publiek, die op de vorming daarvan aandrong.

In het jongste Nr. (van 21 Juli) gaat de redactie verder hierop in, want die stem en haar betoog hebben weerklink gevonden onder de Europeesche bevolkingsgroep; uit alle deelen van Java bereikte de redactie brieven, waarin instemming werd betoogd met het denkbeeld. Een der schrijvers, de heer T. te W. schrijft o.a.:

„Inderdaad eischt het belang van Nederlandsch-Indië dringend het ontstaan eener Nationale Partij, waarin alle goedwillenden, verstandige en orde-lievende Europeanen en Indo-Europeanen, eventueel Inlanders zich vereenigen om den steeds meer om zich heengrijpenden rooden invloed een halt toe

te roepen en aan te sturen op een krachtige Regeering, die alle slappe ethica en alle verwarrende redevoeringen over hoord werpt, en een klaar en duidelijk *machtwoord* laat hooren.”

De hr. v. d. B te D. schrijft: „Dat te eeniger tijde „Hollandsch”-voelende mannen zich zouden aansluiten om paal en perk te stellen aan het soelen met onze nationale gevoelens, was een lang door mij gekoesterde wensch: daartoe gedane stappen strandden op de bekende „lauwheid”; alle bij de gratie daarvan kan het bestaan, dat „defaitisten” als ambtenaren worden gehandhaafd”, enz.

Veel der inzendens spreken de wenschelijkheid uit dat de Ind. Post het initiatief zal nemen tot het vormen van een krachtigen bond; de redactie verklaart zich evenwel hiertoe niet bereid, wel wil haar intermediair verleenen om de vele voorstanders van de idee tot elkaar te brengen, maar dat is dan ook de grens waartoe zij kan gaan.

Roomsch-Katholieke Missie in Oost-Indië.

Sedert eenigen tijd is op Java wederom een Missie-gebied gekomen van de R.K. kerk. De nieuwe Missie, uitgaande van de Congregatie van het H. Hart, omvat de residenties Pekalonga, Banjoemas en een gedeelte van de res. Kedoe, een belangrijk stuk dus van Midden-Java. Tot nu toe was er in dat gedeelte maar één Katholieke school te Poerworedjo en verder twee kerkjes voor Europeanen (te Tegal en te Tjilatjap; te Pekalonga werd de mis gelezen in een Gouvernementspauze), terwijl er nog geen enkele vaste standplaats was van een priester en er nog geen enkele missionaris werkzaam was. Zooals de situatie nu is, arbeiden op West-Java de Jezuïeten en Kruisbroeders, op Midden-Java de missionarissen van het H. Hart en de Jezuïeten (Moentilan) en op Oost-Java de Lazaristen en Carmelieten. Het gebied staat onder het Apostolisch Vicariaat van Batavia.

Einde 1923 waren er op geheel Java 30.000 Katholieken, waaronder slechts 3500 Javanen, einde 1925 50.000 Katholieken, waaronder 8000 Javanen. In 1926 had de missie er 83 scholen met 8227 leerlingen, daaronder 2 kleine seminariën met 83 leerlingen. Voor theologische studie waren er toen op Java 4, in Holland 8 Javanen. De eerste *Javaansche priester* werd 15 Augustus 1926 te Maastricht als zoodanig gewijd.

Op *Sumatra* zijn het vooral Chineezers, die tot de R.K. kerk zijn overgegaan, tot een getal van ± 7000. Ook wordt er melding gemaakt van de overgang van 50 Bataks, die uit eigen beweging naar de Missie gekomen zouden zijn. In Padang een R.K. Holl. Chineesche school; in 't geheel er 22 R.K. scholen met 2264 leerlingen. In het Apost. Vic. Padang werken 18 priesters, 17 broeders en 64 zusters. Op Banka en Billiton zijn 60 Katholieken, Europ. en Chineezers medeged. Ondaar heeft het missiewerk onder Chineezers het meeste resultaat.

Op *Borneo* gaat het werk slechts langzaam voort. In 1926 werden 226 volwassenen en 493 kinderen gedoopt, waaronder 111 Chineezers, evenwel Dajaks en 4 Europeanen. Er zijn 10 hoofdposten en 9 bijposten.

Volgens de berichten¹⁾ vormen 37.264 katholieken van het Apost. Vic. der *Kleine Soenda-eilanden* 40 % der bevolking. 290 Inlandsche onderwijzers onderwijzen 20.000 kinderen op 184 scholen.

Wat *Celebes* betreft, daar zijn vooral Menado, Wolan en Tomohon de belangrijkste punten. Vindt het missiewerk er zijn belangrijkste uiting in de scholen. De H.C.S. te Menado had, toen zij opend werd, reeds dadelijk 2000 leerlingen.

Ten slotte *Ned. Nieuw-Guinea*. Volgens de berichten¹⁾ zouden aldaar 21.052 katholieken zijn. 92 missiescholen wordt aan 4182 kinderen onderwijs gegeven. De viering van den Zondag schied daar voorbeeldig te zijn. Op grond van den laatste Pauselijken Encycliek heeft de Apost. Vicaris een poging gedaan om er een seminarium te stichten voor Inlandsche priesters. Dit seminarium moet dan tevens dienen voor de opleiding van onderwijzers en beamtenden en het moet ook zijn een centrum van katholiek leven voor de inheemsche bevolking. Deze school werd in 1921 in Toetal (Kei-eiland) geopend.

Bovenstaande gegevens ontleenen we aan Juli-afl. van het zend. tijdschr. *De Opwekker*; nog sprekender beeld van den vooruitgang der R.K. Kerk-missie gaf Pr. C. Wessels in eene voordracht door hem tijdens den Missie-avond gehouden te Ita te Arnhem. Volgens dien Pr. was er in 1926 geen enkel Missiegebied in Oost-Indië en werkte er slechts 5 priesters; in 1928 zijn er 10 missiescholen met een kruisleger van 1360 geestelijken, religieuzen en bedraagt het aantal katholieken 250.000.

De Rechtshoogeschool.

Het jaarverslag van de Rechtshoogeschool (1927-1928) is door den rector weder uitgebracht. De volking bedraagt 131 studenten. Een snelle

¹⁾ Bedoeld is vermoedelijk: *Berichten St. Clara* bond. — Red. K. W.

HUIZE NASSAUPLEIN

1ste Rangs FAMILIE-PENSION

NASSAUPLEIN 29 - DEN HAAG - Inlichtingen: Telefoon 13765

West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventuele R.K. Missie-Statie door Dr. M. Neyens (vervolg). — Indische Missie-avond op de Indische tentoonstelling te Arnhem (overzicht van gehouden voordrachten).

Zendingstijdschrift De Opwekker. Juli '28. In Memoriam Dr. J. G. Scheurer, door J. C. van Andel-Rutgers — Burgerlijke Stand voor Inlandsche Christenen, door N. A. C. Slotemaker de Bruine. — Christendom en Islam, door Dr. H. van Andel. — Zending en arbeidsvraagstukken, door S. G. Moelia. — Het rassenprobleem en de Zending, door Dr. H. Kraemer.

* *

De Oost-Indische pompelmoes in Holland, door W. Spoor. Met ill. (De Vrouw en haar Huis, Juni 1928).

De notemuskaatcultuur in Nederl.-Indië sedert de opheffing van het monopolie, door A. H. W. M. Hermans. Met afb. (Pharmaceutisch Weekbl. 1928, No. 31, bl. 727).

De resultaten der volgens de oude methoden van grondonderzoek onderzochte grondmonsters van rubberondernemingen, door Dr. J. J. B. Deuss (Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië, Juni 1928).

De koraalriffen in de Baai van Batavia, door J. H. F. Umbgrove. Met platen en kaarten. (Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië. Wetenschappelijke Mededeelingen. No. 7, 1928).

Catalogus van tijdschriften en periodisch verschijnende publicaties, aanwezig in de centrale boekery van de Kon. Vereeniging „Koloniaal Instituut” te Amsterdam. Uitgave van het Instituut, druk van J. H. de Bussy, Amsterdam.

Het imperialisme en Nederlandsch-Indië, door E. van Hinte. (Tijdschr. voor Econ. Geographie, 15 Aug. '28).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederl.-Indië gedurende het jaar 1926. Deel III. Landen van herkomst en bestemming. IV. Gewestelijke en havenstatistiek der Buitengewesten. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 53 en 54).

1778—1828—1928. De groote Stadskerk der Evangelische Broedergemeente in Suriname (te Paramaribo). (Met Voorwoord van W. Burckhardt). Met portretten en platen. (Paramaribo, H. B. Heyde).

Een Gouverneur van Ternate (nl. Gaspar van den Bogaerde), door S. Kalf. (De Indische Verlofganger, 24 Aug. '28).

Staatsspoor- en Tramwegen in Nederlandsch-Indië. Verslag over het jaar 1927. Met platen en kaarten. (Batavia, Landsdrukkerij).

Varia.

Onze taak in Indië.

(Ontleend aan het door den Heer H. H. van Kol in 1901 voor de Soc. Democr. Arb. Partij opgestelde program betreffende de door Nederland te volgen koloniale politiek).

Het behoud onzer koloniën is geen recht, maar een plicht geworden; geen lust meer, maar een zwaren last door de historie ons op de schouders gelegd. Nederland heeft in Indië nog een zware schuld te delgen...

Wij zijn de voogden geworden dier millioenen, wier lot in onze hand is gesteld; door een rechtvaardig en eerlijk bestuur moeten wij hun vertrouwen winnen, hunne welvaart bevorderen. Geleid door rechtsgevoel en humaniteit, moeten wij den Inlander doen deelen in de voordeelen onzer hoogere beschaving, hem opheffen tot een hooger standpunt, bevorderen zijn stoffelijk en zedelijk geluk. Onze beschermende hand moet den zwakke steunen en leiden, hem recht verschaffen waar onrecht heerscht, hoop geven waar wanhoop is, welvaart brengen waar armoede werd gezaaid; wij moeten het kind opvoeden tot een man.

En eenmaal man geworden, zal de Inlander onzer Oost-Indische koloniën op eigen beenen kunnen staan, de volwassene zal geen steun meer noodig hebben, de rijp geworden vrucht zal afvallen van den boom. Dan, maar ook eerst dan, is het uur zijner volledige autonomie geslagen, dan is onze tijd voorbij, onze taak volbracht, dan hebben wij vervuld een plicht, een zending...

stijging van het inheemsche element in vergelijking met andere landaarden treedt aan het licht. Faculteit en curatoren hebben aan de Regeering voorgesteld het Latijn als verplicht leervak te doen vervallen, tevens om den studietijd met een jaar te verlengen. Prof. Kan heeft vertrouwen in de toekomst.

Inter-Ocean.

Inhoud der April-afl., voor zoover op Ned.-Indië betrekking hebbend. Miangas, the disputed isle, with maps and ill., by Dr. H. J. Lam. — Retracing the steps of their forefathers, by S. C. Th. van der Paardt (hoofdzakelijk bijzonderheden over tempels op noord-west Bali). — Eighteenth-Century Batavia, drawings by Johannes Rach (ontleend aan het door het Kon. Bat. Gen. v. W. en W. uitgegeven boek: Johannes Rach en zijn werk). — Where nature reigns in Buitenzorg. Photographs by M. Vervoort. — Rubber in the Netherlands Indies, by Dr. A. G. N. Swart.

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 20 Aug. schrijft Dr. H. C. Prinsen Geerligts over den uitvoer van suiker uit Java in de eerste drie maanden van het campagnejaar 1928-29. — Verder bevat dit Nr. eene vervolgbeschouwing over de financieele positie van Ned.-Indië, zoomede uitvoercijfers van Java en Madoera over de maand Mei.

Algemeen Landbouweekbl. voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 3 (14 Juli). Iets over copra en kokosteelt, door S. Kalf. — Werkwijze voor de fabricage van thee. — Het Planterscongres te Bandoeng (vervolg). — Uit den Volksraad. Alweer om de poenale sanctie! De motie Stokvis over de aflopende erfpacht. — De Indische bloementuinen. — Het derde Landbouwcongres op Ceylon (vervolg). — Het grondonderzoek bij het Suikerproefstation.

De Indische Mercur.

No. 34 (22 Aug). Mededeelingen No. 25 van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw (bestemmingsproeven bij Inlandsche gewassen, van af 1920). Bespreking, door Ir. A. Wulff. — De suikerindustrie in Sovjet Rusland. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het eerste kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgaaf van literatuur over aetherische oliën — boschwezen — gommen en harsen — looistoffen — genees- en genotmiddelen — specerijen — voedings- en voedermiddelen — vruchten en groenten.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Juli-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen: Over de economische betekenis der djatiboschen, door Dr. R. Wind Hzn. — Houthandel en houtverkoop over de periode 1900—1927, door A. J. Warta. — Over kunstmatige menging van djati met wildhout, door Ir. C. N. A. de Voogd. — Geef het djatibosch zijn houtvester, door J. L. P. Zondag. — Hoogere boschpolitiek, door W. Zwart. — Internationale boschbouw, door Dr. F. Kramer.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Uit den inhoud van deel 68 (1928), afl. 3. Over schildklier en ziekte, door Dr. C. R. Pfister. — Twee gevallen van primairen kanker van het ooglidbindvlies, door R. Séno. — Drie gevallen van Appendicitis ten gevolge van Amoebendysenterie, door F. H. Meihuizen. — Een merkwaardig geval van Amoebiasis. — Giftige Indische planten, door M. Duyster. — Uitkomsten van een onderzoek bij schoolkinderen te Amboina. — Jaarverslag van de Landskoepokinrichting en het Instituut Pasteur over het jaar 1927.

Locale Belangen.

Afl. 14 (van 16 Juli) bevat o.m. Loehak-Raden ter Sumatra's Westkust (een betoog van X., om niet in te gaan op de voorstellen ter zake van de commissie welke belast was met het onderzoek naar de oorzaken van de onlusten ter Sumatra's Westkust). — Het boven de aarde houden en begraven van lijken, door Margadant. — Afschrijving op zaken, die de gemeenten van het Gouvernement in beheer hebben, door H. F. Schouten. — Decentralisatie (Gén burgemeesters? — Pasar-rapport Medan, enz.). — Mededeeling No. 71 (bijlage van genoemde afl.) brengt verbeteringen en aanvullingen van het reeds in een vroegere Mededeeling opgenomen verslag van het 18e Decentralisatie-Congres, gehouden op 13 en 14 Mei j.l.

Missie- en Zendingperiodieken.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Juli-Aug. '28. Batak-missie, door P. fr. Valentinus. — De Sibolga-kwestie [handelt over weigering toelating R.K. geestelijke te Sibolga], door W. B. — Een standbeeld voor Mgr. Niewindt (onthuld te Willemstad op Curaçao, den 29en Sept. 1927), door S. Kalf. — Tweede reis naar

Wissel In- en Verkoop Credietbrieven Telegrafische Uitbetalingen	Hollandsche Bank voor West-Indië Heerengracht 471 AMSTERDAM Tel. 31290 en 35290 CURAAO CARACAS VENEZUELA Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika. 5005	Incasseringen Handelsinformaties Rembours- en Document.-Credieten
---	---	--

Suriname, teneinde de mogelijkheid van welslagen van het plan te onderzoeken.

Het plan heeft de volle sympathie o.a. van Prof. Stahel, den leider van het proefstation te Paramaribo.

* *

De Vereeniging voor Handel en Nijverheid te Paramaribo heeft in den loop van 1927 aan den gouverneur o.a. advies uitgebracht over de mogelijkheid van den uitvoer van rijst uit Suriname.

De vereeniging meende dat van loonenden uitvoer van rijst eerst sprake kan zijn bij een padprijs van ongeveer vier cent per kilogram, wat bij de tegenwoordige cultuurmethode vrijwel uitgesloten is. Ook de ongelijkheid der rijst, een gevolg van het door elkander planten van verschillende soorten, is een ernstig bezwaar voor uitvoer. Zoodat de vereeniging meent dat eerst langzamerhand, door verbetering van cultuur en afwerking van het product, kans zal ontstaan op uitvoer van eenige beteekenis.

* *

De heeren A. A. Dragten, J. Morpurgo en Dr. S. Dragten hebben een reis „binnendoor” gemaakt naar Nickerie en de Corantijn en terug. Van dezen tocht vinden wij van de hand van den heer Morpurgo, redacteur van „De Surinamer”, in de nummers van het blad van 12—29 Juli een zeer interessant reisverhaal, waarin de kritiek op de toestanden in Nickerie niet gespaard wordt. Over het Belgische houtbedrijf „Tropica” aan de Corantijn schrijft de heer Morpurgo, in het nummer van 26 Juli:

„Dat er op dit plekje grond gewerkt is en hard gewerkt, bewijzen de enorme stapels zwaar hout, gereed ter verscheping.

In het geheel is er een voorraad gehakt van 8 à 900 ton, in hoofdzak ceder en mora van geweldige afmetingen. Met gerechvaardigde trots wordt gewezen op de blokken van weinig minder dan een halve meter in het vierkant, blokken van tien meter lengte, blokken van 5, 6 en zelf 7 ton gewicht!

Hier ligt een kapitaal tot een heuvel opgeworpen. Een kapitaal aan geld, maar niet minder aan energie en werklust, die zich concentreerden op verkenning, kappen en bewerken en uitsleepen.

Tusschen de werkzaamheden door, blijkt er tijd te zijn geweest voor het aanleggen van een pluimveekweekerij, voor de installatie van een radio-inrichting, voor fotografeeren, voor uittrekken dagreizen ver op ontdekking, voor het aanplanten van vrucht- en sierboomen, voor lectuur en muziek en zooveel meer, dat het verblijf in dit stuk opengekapt oerwoud dragelijk kan maken. Geen wonder, dat de arbeiders achter hun praktisch ingerichte woningen volgden met den aanleg van grondjes en kippenkweekerijen.”

Dit brengt ons in herinnering een voorstel dat wij vele jaren geleden aan een der gouverneurs deden om de districtscommissarissen te gelasten op hunne terreinen en op de politiestations vruchtboomen te planten. Het was ons n.l. opgevallen hoe weinig vruchtboomen daar waren.

* *

„De Surinamer” van 2 Aug. schrijft:

De vraag, of Suriname inderdaad petroleum in den bodem heeft, meer speciaal of de boorpijp op Paradise inderdaad op petroleum was gestooten, is thans, naar wij vernemen, wederom van bijzondere actualiteit.

Eenigen tijd geleden kwam een Duitsch ingenieur aan, de heer Houdelet, die in Brazilië in het petroleumbedrijf is werkzaam geweest en van daaruit naar Suriname reisde.

Voor zaken vertoevende in de Boven-Saramacca, meende hij sterke aanwijzingen voor de aanwezigheid van petroleum te hebben ontdekt, hetgeen hij ook officieel rapporteerde.

Na in aanraking te zijn gebracht met den heer Koker, wien voor petroleumonderzoek een monopolie is toegekend, maakte hij in gezelschap van den heer Koker en Mr. Bucaille een reis naar Paradise. De bekende boorpijp aldaar, die verstopt was, werd opengewerkt, met het gevolg, dat er onder meer grond uit geslingerd werd door druk van anderen af...

De meening van den heer Houdelet is, dat hier wel degelijk petroleum moet voorkomen onder de boorpijp.

Een en ander leidde tot het besluit om zoo spoedig mogelijk tot eigenlijke diepboring over te gaan.”

„Suriname” van 31 Juli schrijft over deze oliekwestie:

„Trots alle tegenspraak van zekere zijde, lijkt meer en meer dat er groote waarschijnlijkheid bestaat, dat er in de kolonie petroleum voorkomt; immers uit de indicaties verzameld op Paradise in Nickerie, is, naar deskundig oordeel, vast komen te staan dat men hier niet te doen heeft met moerasgas doch wel met olieassen.”

* *

In een op 19 Juli gehouden vergadering van de Koloniale Staten is aan de orde gekomen het ontwerp tot nadere wijziging en aanvulling der Balata-verordeing 1914.

De heer May was teleurgesteld omdat het ontwerp geen gelegenheid geeft tot invoering van het éénmansbedrijf in de balata en dat de steun die aan de industrie gegeven wordt, onvoldoende is. Het Bestuur stelt voor het concessierecht te vermindern van 4.5 cent tot 3 cent per hectare. Spreker acht dit onvoldoende. Hij heeft daarom een amendement ingediend om het recht voor de jaren 1928 en 1929 te stellen op 1.5 cent. De toestand van het bedrijf is zeer critiek. Balata heeft niet alleen geen marktprijs, maar is zoo goed als onverkoopbaar. Evenals het Gouvernement krachtige maatregelen heeft genomen om den landbouw in een periode van crisis te gemeof te komen — wat spreker niet afkeurt — evenzoo hooft hij, dat ook aan de balata-industrie krachtige hulp zal worden verleend.

Van bestuurszijde werd het amendement bestreden. Verder dan men ging kon het bestuur niet gaan.

De heer May lichtte hierna een 2e amendement toe, strekkende om te bepalen, dat de tegenminderd recht uit te geven concessien, zullen eindigen in 1931. In dat jaar vervallen de groote vijftienjarige concessien en is het wenschelijk schoonschip te maken, zoodat het Bestuur weder met een schoone lei kan beginnen. De gedelegeerde nam dit amendement over.

De verordening werd daarna met algemeene stemmen aangenomen.

* *

Uit Suriname ontvingen wij een aardig geillustreerd boekje over het 100-jarig bestaan van de groote stadskerk der Ev. Br. Gemeente aldaar.

De „N. R. Ct.” van 22 Augustus, bijblad van het avondblad, geeft twee mooie kiekjes van de kerk tijdens de viering van het eeuwfeest.

* *

De „N. R. Ct. van 20 Aug. Av. bl. D, schrijft:
„Het tractaat van de vaststelling van het beloop van de grens tusschen Brazilië en Venezuela heeft te Rio de Janeiro plaatsgevonden.”

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

Het eerste artikel van „Commentator” in ons blad geplaatst heeft in de *Amigo* critiek uitgelokt van G. op St. Martin. Op zijn beurt commentarierde deze het eerste stuk van „Commentator”. Wij deelen, in twee stukken, daarvan het volgende mee:
„Noch Gouverneur, noch Gezaghebber zijn voor hun taak berekend!”

Dat is ook geen nieuws, doch een chronisch verschijnsel! Zelden hoort men iets goeds van eenig Gouverneur of Gezaghebber, voordat ze door anderen vervangen zijn.

Vele inwoners zijn echter de overtuiging toegedaan, dat, indien de welvaart dezer eilanden alleenlijk afhankelijk ware van den tegenwoordigen Gouverneur en Gezaghebber, zij die reeds lang terug zouden hebben. Het zou onoprecht zijn te beweren, dat het hun aan goeden wil jegens deze eilanden ontbreekt.

Er is nu te St. Martin werk in overvloed. Iedere man of vrouw kan hier per dag f 3.50 meer (? Red. K. W.) verdienen in de zoutpannen. Toch geven de meeste werklui er de voorkeur aan naar Curaçao of Aruba te emigreeren om daar over hetzelfde aantal werkuren f 2.60 te verdienen, terwijl de levensstandaard aldaar oneindig veel hooger is. Geen Gouverneur of Gezaghebber kan die emigratie tegengaan. In hoever het systeem van Onderwijs

en de Groot-Industrie voor de emigratie verantwoordelijk zijn, is een open vraag.

De bezoeken van het Hoofd van Bestuur, „hoer vaak ook herhaald, kunnen erger dan waardeloos zijn: ze kunnen kwaad stichten... aan enkelingen gelukt het bijwijlen, zowel den Creool als den Mulat, vrij uit te spreken.....

Felicitaties aan die gelukkige enkelingen!
De sobere vragen rijzen echter op: wat moet een Gouverneur dan toch doen, en waarom alleen over „Creool en Mulat” gesproken? Tellen Blanken en Negers en andere rassen niet mee? ‘t Zijn toch ook menschen?

Bezoekt een Gouverneur de eilanden, hetzij in het geheel niet, hetzij zelden, een criticus staat altijd gereed hem te veroordeelen.

Van den huidige Gouverneur is het wel bekend dat, gedurende zijn herhaalde bezoeken, hij gaarne met wien ook, een vertrouwelijk gesprek voert, op zijn kantoor dan wel op den publieken weg. Niet alleen voor den Creool of den Mulat, doch voor ieder, man of vrouw, onverschillig ras of stand heeft Z. E. een belangstellend oor en een vriendelijk woord. Bovendien heeft elkeen de gelegenheid den Gouverneur te spreken gedurende audiëntie en receptie.

Van enkelen kan men hooren, dat de Gouverneur te democratisch is gedurende zijn bezoeken aan deze eilanden; van niemand, „Commentator” uitgesloten, dat die bezoeken erger dan waardeloos zijn: dat ze kwaad stichten.”

(Slot volgt).

Caracasbaai.

Wij hebben tot nu toe dit onderwerp laten rusten, omdat wij niet over de gegevens beschikten die ons tot oordeelen in staat stelden. Nu zijn wij beter beslagen, ook door een brief, dien de gouverneur aan den Kolonialen Raad inzond.

Men kent de zaak. De vraag is, of het gouvernement bij den afstand in erfpacht van domein aan de Caracasbaai een voor Curaçao bezwarende overeenkomst heeft aangegaan.

De zaak is niet nieuw. Reeds in 1925 is de transactie tot stand gekomen en het is daarom onbegrijpelijk, dat in de 2de Kamer de heer Joekes niet aanstonds en in de 1e Kamer de heer De Gijssels slechts op telegrafische inlichtingen kon worden te woord gestaan. Het is toch niet aan te nemen dat de destijds in de openbare registers ingeschreven akte niet ter kennis van het departement van Koloniën zou zijn gebracht.

De vrees is geopperd, dat de Caracasbaai niet meer vrij zal zijn voor de scheepvaart en dat quarantaine-inrichting ten koste van veel geld aan elders zal moeten worden overgebracht.

Het komt ons voor, dat de lezing van den bovengenoemde brief van den gouverneur, ook in enkele Nederlandsche dagbladen opgenomen, niet geheel geruststellend is. Begrijpen wij goed, dan is er volgens het gouvernement een voldoende oppervlakte water ter beschikking gebleven om schepen te doc ankeren, maar voor het landen en betreden van terrein, bij de C. P. I. M. in gebruik, is toestemming noodig. Dat is toch een achteruitgang, al moge nu toe de C. P. I. M. zeer vrijgevig zijn geweest. Ook spronkelijk was ook waarschijnlijk gemaakt, dat particulieren van het droogdok der „Petroleum” zouden kunnen gebruik maken. Toen het dok was, bleek het anders. Bovendien moet de oppervlakte water, die ter beschikking van het gouvernement blijft niet grooter zijn, dan een sector met een straal van 250 M. rondom de quarantaine-boord. Het is niet zoozeer de vraag, of het in erfpacht gegeven domein, te water en te land, en de vrees daarheen te voren al of niet voor het publiek toegankelijk waren, maar wel of een particulier dan wel het gouvernement daarover zeggenschap had.

En wat de quarantaine betreft — de C. P. I. M. heeft het recht, ook van het buiten de erfpacht vallende terreingedeelte gebruik te maken, voorzoover verenigbaar met de eischen eener afdoende quarantaine, ter beoordeeling van den dir. O. G. en quarantaine zal dit terrein niet toegankelijk zijn voor personen, vreemd aan den quarantainedienst.

Maar nu begrijpen wij niet, dat eerst vermeld wordt, dat door de getroffen regeling volgens den directeur O. G. het als zoodanig blijven voortbestaan van de quarantaine-inrichting aan de Caracasbaai verzekerd is, terwijl aan het slot wordt meegedeeld dat de O. G. een schema van een moderne inrichting met kostenberekening ontwerpt, die de C. P. I. M. straks zal moeten betalen, wanneer zij de hand den vrij wil krijgen, want... quarantaine-inrichting en oliebedrijf zijn twee dingen, die niet samen kunnen gaan. De minister in de Eerste Kamer en de *Amigo* schenen ook van meening te zijn, dat het quarantaine station daar weg moest. Slechts bleef tusschen beiden verschil erover te bestaan, of het tien- of honderdduizenden zou kosten. Dat de C. P. I. M. het zou moeten betalen, vertelden we van beiden. Maar als het weg gaat krijgt de C. P. I. M., als wij het goed begrijpen, aan de Caracasbaai heelemaal vrij spel.

Het is mogelijk, dat de bepalingen der overeen-

*****
Hotel-Restaurant VELSERBEEK
VELSEN, TELEFOON No. 504
 562.
RUSTIG VERBLIJF   **PRIMA KEUKEN**
Aanbevolen Adres voor „Oost en West“
 *****

FIRMA AUG. SAVELKOUL
AMSTERDAM

HET BESTE ADRES VOOR
INDISCHE UITRUSTINGEN
PALM BEACH
COSTUMES

JAC. KOETSIER

Magazijnen van Koloniale
 -:- Waren, Comestibles -:-
 Delicatessen en Fijne
 Vleeschwaren, Chocolaterie

FAHRENHEITSTRAAT 772

Telefoon 34326-34327

MEEZENLAAN 61 - Tel. 36908

Postgiro 23051

Dagelijks opnemen en bezorgen aan huis vóór 12 uur

Aanbevolen door vele Indische Families

Wij leveren ook op termijnbetaling

Wij belasten ons met de verzending naar Indië

PRIJZEN VANAF F 72.-

GAZELLE-RIJWIELMAGAZIJN M. A. KUIPER
 voorheen VROLIJK

ZOUTMANSTR. 10a DEN HAAG TEL. 34725
AANBEVOLEN ADRES VAN „OOST EN WEST“

E. E. Misero, Secretaris der Weeskamer te Soerabaya; Weimarstraat 135, 's-Gravenhage.
 F. D. v. Steijn, Opz. v. h. vak v. Scheepsb. Mar. Etabl. Soerabaya; Czaar Peterstraat 38h., Amsterdam.
 G. J. Lentz, Ondercommissaris van Politie; Smedestraat 21, Maastricht.
 J. S. E. Scheerder, Ambt. 2e kl. dienst In- en Uitv. en Accijnzen; Wilhelminasingel 61a, Breda.
 Mr. G. W. Eskes, Inspecteur van Financiën; Willem de Zwijgerlaan 6, Oegstgeest.
 J. Mooi, Ondercomm. v. Pol. te Pontianak, res. Westerafd. v. Borneo; Obrechtstraat 495, 's-Gravenhage.
 J. de Graaff, Hoofdpolitieopziener i. d. res. Kediri; p.a. J. A. v. Heusden, Rijndijk, Voorschoten.
 J. H. v. d. Broek, Emplacementsbeheerder bij de S.S. en Tr.; Acaciastraat 281, 's-Gravenhage.
 L. Lastdrager, wd. Telefoonambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst; Wilgstraat 72, 's-Gravenhage.
 Mej. M. Henning, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O.E.L.O.; Vondelstraat 19, Nijmegen.
 G. Th. Becker, Ambt. 4e kl. (gr. II) In- en Uitvoerr. en Acc.; Columbusstraat 247, 's-Gravenhage.
 R. van Room, Adj.-boekh. b. h. Havenbedr. te Makassar; Copernicusstraat 268, 's-Gravenhage.
 J. L. Lemaire, Architect Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Daguerrestraat 153, 's-Gravenhage.
 H. J. J. Lemoine, Hoofdstationschef bij den dienst der S.S. en Tr.; De Wetstraat 9bis, Utrecht.
 G. Marree, Pol.opz. in de residentie Soerabaya; Straatweg 79a, Nieuw-Helvoet.
 J. J. A. Weinkopf, Burg. ambt., bel. met een off. betr. bij den Top. dienst; Troppau (Tschecho-Slov.), Obering 11.
 A. H. Th. v. Es, Inspecteur 1e kl. bij den dienst der S.S. en Tr.; IJsvogelplein 2, 's-Gravenhage.
 A. G. Harzen, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Banjoemas; Waltie Rathenastr. 48, Elberfeld (Duitschl.).
 C. M. Bergamin, Controleur der 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Pension „Espérance“, Pr. Hendriklaan 3, Zeist.
 J. B. M. de Lijon, Controleur der 1e kl. bij het B. B.; v. Weede v. Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
 A. Meulemans, Hoofd ambachtssch. voor Inlanders te Magelang; Lubeckstraat 21, 's-Gravenhage.
 N. J. Kuiper, Opz. van het vak Scheepsb. Mar. Etabl. Soerabaya; Van Swindenstraat 12huis, Amsterdam.
 Ch. Anderson, Commies bij het Dep. van B. B.; Holleweg 24, Hengstdaal (Nijmegen).
 J. W. van Es, Hoofdpolitieopz. te Soerabaya; Vreeland.
 V. J. Ruben, 1e Commies agent der Bataviasche Weeskamer; Maasstraat 45, Nijmegen.
 J. L. F. L. Smit, 1e Commies bij de Weeskamer te Semarang; Hotel Pomona, Molenstraat, 's-Gravenhage.
 D. ter Laan, Secr. v. h. Dep. van O. en E.; p.a. K. ter Laan, Zaandam.
 W. Bartels, Leeraar aan de H.B.S. te Semarang; Keizerstraat 327, Scheveningen.
 Mevr. H. L. J. C. Bartels-Johannissen, Leerares aan de H.B.S. te Semarang; Keizerstraat 327, Scheveningen.
 P. J. Stroeve, Tijd. wnd. pl. inspecteur van het Westersch L. O. in het 2de ressort; Van Galenstraat 8, 's-Gravenhage.
 K. H. van Prehn, Ass.-Res. van Groot-Atjeh; Reinkenstraat 35, 's-Gravenhage.
 F. I. Metekohij, 1e Commies bij de controle van den dienst der S.S. en Tr.; Pr. Hendrikstraat 4, 's-Gravenhage.
MET PENSIOEN.
 F. Hogewind, Off. v. Gez. 1e kl.; Waldeck Pymontkade 120, 's-Gravenhage; na 4 September 1928: Sweelinckstraat 120.

P. Siebelhoff, Majoor der Inf.; Sperwerlaan 19boven Amsterdam (N.).
 E. M. Japin, Onderluitenant der Inf.; Lomanstraat 33boven, Amsterdam (Z.).
 A. J. G. van Upwich, Off. van Gez. 1e kl.; p.a. afdeling van de Ned. Handel Mij. te 's-Gravenhage.
 J. C. Heer, Onderluitenant der Inf.; Stationsweg 's-Gravenhage.

LANDHUIS TE KOOP

aan den Utrechtschestraatweg te Hilversum. 1925 ontworpen, arch. gebouwd, met riet gedekt, bev. ruime suite van terrassen, hal, W.C., kelder, 2 keukens, 3 slaapk., badkamer, garage, 1600 M2. tuin. Koopsom f 13.500.—. Ook te koop.

Br. lett. R Boekh. D. A. KROESEKLAAS, Apeldoorn.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West“ onderhoudt den verkeer tuschen Nederland en de Indië en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad“, en ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar meening, door de Vereeniging en haar Orgaan aangevraagd zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

MAG. ESCEHA, LAAN V. MEERDERVOORT

Verplegings- en Toilet-artikelen
 Personen- en Babyweegschalen
 Gramwegers voor suikerziekten
 Gediplomeerd verpleegster
 aanwezig.

DEN HAAG - TELEFOON 31

Mutatiestaat van 22 tot 29 Augustus.

Nieuwe Leden:

Geïntroduceerd door:

E. A. Zeilinga, Oud-President van de Javasche Bank, Villa „Gambir Oedik“, Merano. f 5
 C. S. Gomm, Oud-Kolonel N.-L. L., Den Haag, Juliana van Stolberglaan 46. f 5
 W. A. de Jongh, Accountant, Den Haag, Hofstraat 17. f 5
 J. A. Abercrombie, Geneesheer te Moengo (Suriname) f 5.
 H. C. van Ommeren, Districts-Geneesheer te Uitvlugt (district Suriname). f 5.
 W. E. Sniphout, Bouwkundig Opzichter, Paramaribo, Wilhelminastraat 15. f 5.
 A. F. Tjong Akiel, Hoofdopzichter bij den Kleinen Landbouw in het district Suriname, Paramaribo, Keizerstraat 48 Boven. f 5.

den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt, Den Haag.
 Secretaris Afd. Den Haag.

Eigen aanmelding.

den heer H. J. Wolff te Paramaribo.

Afgeschrijven:

Jhr. Mr. H. Laman Trip, Advocaat en Procureur, Oostbeek, Benedendorp 68. (Overleden).

Adresveranderingen:

Ph. A. Feltzer, Gouv. Accountant, van: Paramaribo, naar: Amsterdam, p.a. Mevr. de Ruyter, Leidsche kade 81. f 5.
 G. Kruijs, van: Lausanne, terug naar: Soestdijk, Julianaplein 14. f 5. (Afdeling Utrecht).
 Mr. C. van Gorkum, Griffier Kantongerecht, van: Nijmegen, Oldenbarneveltstr. 33, naar: Eindhoven, St. Antoniusstraat 18.
 C. Mollema, van: Nijmegen, van: Slichtenhorststr. 49, naar: Brussel, Chaussée de Louvain 351.
 Mevrouw A. W. C. Vigelius-Bisschop Wijnveldt, van: Nijmegen, Sumatraplein 10, naar: Gasthof Schmalzerhof te Hinterstoder (Ob. Oestreich).
 Mej. D. Houthuysen, Den Haag, van: Galileistr. 99, naar: Schuytstraat 237, p.a. Mevrouw L. Everts-de Kock.
 Mr. F. C. L. Meijer, van: Den Haag, Reinkenstr. 39, naar: Rijswijk (Z.-H.), Regentesselaan 18.
 J. A. H. S. Hanozet Gordon, Oud Ass.-Resident, van: Nice, naar: Den Haag, Nassau-Zuilensteinstraat 13.

J. K. H. Sax, Onderwijzer 1e klasse, van: Solo, naar: Hilversum, Waldecklaan 38.

P. J. Heesterman, Controleur 1ste kl., van: Rijswijk, Lindelaan 13, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

J. G. van Heyst, Oud-Resident van Madoera, van: Madoera, Haag, Emmastraat 155, naar: Bandoeng, Blandongdijkstraat 18.

B. A. Bruins, Adm. Ambt. B.B., van: Bellingwolde, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

Mr. W. van Loon, Voorzitter Landraad, van: Amsterdam, Amstel 306, naar: Weltevreden, p.a. Dep. Justitie.

Dr. J. H. Boeke, Adviseur Volkscredietwezen, Weltevreden, naar: Apeldoorn, Dennenlaan 6, Mevrouw H. S. Valetton-Ortt. f 5.

J. C. de Ridder, Luit.-Kol. Inf., van: Malang, naar: Den Haag, Goudenregenplein 60, p.a. den heer Voorneman. f 5.

Mevrouw Ph. F. Fraissinet-Deibert, van: Bloemendaal, Bloemendaalse weg 143, naar: Den Haag, Sweelinckstraat 122. f 2.50